

O'zbekiston adabiyoti va san'ati

ЎЗБЕКИСТОН АДАБИЁТИ ВА САНЪАТИ

Haftalik gazeta 1956-yil 4-yanvardan chiqqan boshlagan

e-mail: info@uzas.uz

2016-yil 25-mart №13 (4360)

БАҒРИКЕНГ ХАЛҚ САОДАТИ

Она диёримизнинг бу йилги Наврўзи, баҳор ва байрам шуқуҳининг сайру гаштлари, ҳаяжон ва қувончлари ўзгача бўлди. Худо назар қилган диёр: ердан ҳам, кўкдан ҳам бу тупроққа файзу фаровонлик униб, қут-барақа ёғиб туриши табиий. Осмони ҳам, замини ҳам ҳикмат ва ибратга тўлғу табаррук ва улғувор Ватан.

Муборак бу айёмларга ёруғ юз билан етиб келгунча қанча синовлардан, не-не меҳнату машаққатлардан ўтишга тўғри келди. Халқимизнинг иродаси бу-килмиди, одамийлик, ҳаёт ва эртанги кунга ишонч бизни асло тарк этмади. Хору зор бўлган кунлар, нурсиз пайкалларда рўшнолик кўрмай, ота-боболарнинг оёқости қилинган ҳокларию қадам-жоларини кўзларига суртиб йиғлаган, эўравон замоналарни кўрган, лекин иродаси букилмаган, дош берган халқ бу. Икки мустабид тузумни ўз ичига олган 130 йиллик истибод замоналарини кун ва соатларга бўлиб чиқса агар, 47 минг 482 кун билан чексиз-чексиз, дилгир-дилгир туганмас, интихосиз соатлар пайдо бўлади.

Наврўз — янги кун, яхши ва ёруғ кун — қаттол замоналарда тилсиз-забонсиз, ҳақ-ҳуқуқсиз яшаган халқ учун у азобли кунларнинг нечтасини янги ва яхши кун деб аташ мумкин? Бино бўлган кундан бошлаб бутун фаолияти бошдан-оёқ халқнинг маънавий томирларини қирқиб қуритишдан иборат бўлган нобакор шўро тузуми ўз таназзули яқинлашган пайтларда элнинг яна бир муқаддас қадрия-тига чанг солди. Шаҳар-қишлоқларда Наврўзни нишонлаш таъқиқлаб қўйилди. Бутун дунё назарида, олам аҳли олдида шармисор бўлиб қолаётган, ёлгон ва сохталлиги ўзига ҳам билиниб қолган коммунистик мафкура "эскилик сарки-ти" деб халқнинг энг азиз ва табаррук байрамини таъқиқлашгача борди. Сумалак тўла қозонлар ағдрилди, болаларга эшикма-эшик юриб "Бойчечак" деган ашулаларни айтманглар дейилди, қизларга келин саломга борманглар, қозиларингга ўсма кўйманглар, дея дағдаға қилинди. Миллий либослар, камзуллар, қабо ва пешонабандлар яна қайта молларнинг сандигига ташланди. Муттаҳам тузум халқнинг эзгу урф-одатлари, аънаваларини ҳам ана шундай қатагон қила бошлади...

2016 йил — Мустақиллигимизнинг 25 йиллиги нишонланадиган қутлуг йилнинг муборак Наврўзи ўша, бу табаррук айём таъқиқлангандан кейин, истик-

лол замонида нишонлаётганимиз — озо-ду элу юртимизнинг йиғирма олтинчи Наврўзи сифатида янги тарихимиз зар-варақларига ёзилгани шак-шубҳасиз.

Осмонимиз аввалига ёмғирини сал қизгангандек бўлса-да, ҳеч вақт ўтмай самодан дуру марваридлар ёғилди. Жўшиб қўшиқ айтмаган ҳофиз, қайнаб шезъ ўқимаган шоиру шеърхонлик бўлмаган мактаб, ёзувчи-шоирларимиз бориб назмий ва адабий дийдорлашув-

Бугуннинг гапи

ларда қатнашмаган билим даргоҳи де-ярли қолмади. Шоирлар боришга улғур-маган мактабларда эса бўлажак учрашув-ларнинг соғинчу орзиқиши билан дарс-машгулотлар ҳам қизгинлашиб қолган. Синфдош, мактабдошлар "Бизларга халқ шоирлари келаркан" дея бир-бирига мақтаниб юраркан, "Ким эдигу ким бўлди", "Биз буюк юрт фарзандларимиз" деган, ёшларнинг қалбини жунбуш-га келтираётган муҳташам ва ҳаяжонли сўзлар бугун мактабларимиздаги таъ-лим-тарбия дастурида том маънода гуру-р ва ифтихор дарслари сифатида шакл-ланиб бормоқда.

Бу мунаввар кунлар осмондан тушган йўқ. Тинчлик ҳам осмондан тушмай-ди, дейдилар Президентимиз. Ҳар бир эзгу неъмат учун курашиш керак.

Бу йилги Наврўз ҳақиқатан ҳам ўзгача бўлди. Бобо қўшнинг ўзи даврамиз-га тушиб, қувончу шодлиқларимизга шерик бўлмоқчидай ҳаётбахш нурларини армонсиз тўкаверди. Барча рангу ифторлар, ҳамма насимлару саболар, қалдирғочлару сандувочлар бизнинг юртга келгандай, тупроқ кўчиб, қир-адирларимиз, шаҳару қишлоқларимиз ўзгача кўрку тароват билан ўзини олам-га кўз-кўз қилиб турган нурафшон ва мунаввар дамларда карнай-сурнайлар-нинг овозаси бошланди-ку!

"Ёмғир билан ер кўқарар, тинчлик билан эл кўқарар" деган боболаримизнинг табаррук ҳикмати замирида нечоғли буюк ва емирилмас ҳақиқат ётибди. Юртдошларимизни муборак айём билан

табриклар экан, давлатимиз раҳбари келтирган иқтибослар ҳар бир ватандо-шимиз — кексаю ёш кўнглидаги кечин-малару орзу-умидлар билан нақадар жондош эканини таъкидламоқ жоиз:

"Ишончим комил, агарки шу кун-ларда кўпни кўрган, қанча-қанча си-новларни бошидан кечирган, яхши-лик ва эзгуликни доимо юрагининг тўрида сақлаб келадиган, меҳр-оқибатли халқимиздан, шарқона янги йил кириб келиши арафасида туриб, янги йилда сизнинг энг эзгу ниятларингиз нималардан иборат, деб сўраса, халқимиз, ҳеч иккилан-масдан, бизга тинчлик ва омонлик керак, деб жавоб бериши муқаррар".

"Зимистон кўрмаган булбул баҳорнинг қадрини билмас" дейди доно халқимиз. Бизнинг халқимиз кўп зимистонларни бошдан кечириб, жонидан ўтказиб кўрган, баҳор ва озодлиқнинг қадрини биладиган халқ. Ватан қуриш, юртни обод қилиш матонат эканини фидойи ва бунёдкор бу эл йиғирма беш йиллик вақт — тарих олдида ниҳоятда қисқа муддат давомида узокни кўра биладиган дониш-манд йўлбошчиси сиймосида, она Ўзбе-кистонимиз тимсолида бутун дунё аҳли-га намён қила олди.

Давлатимиз раҳбарининг табригида бундай олижаноб, ноёб хусусият ва фа-зилатларга эга бўлган, пок орзу-инти-лишлар билан яшаётган, ўзи учун тинч-лик ва омонлиқни, мусаффо осмонни истайдиган халқимиз, ҳеч шубҳасиз, яқин ва узок қўшнилари билан ўз муно-сабатларини ўзаро ҳурмат, дўстлик, ҳамжихатлик, бир-бирининг манфаатла-рини ҳисобга олиш асосида қуриши ва юртимизни, аҳолимишни ҳар қандай бало-қазолардан омон сақлашни ўзи-нинг устувор вазифаси деб билиши алоҳида таъкидлангани бежиз эмас.

Ҳа, жаҳонга бахт ва саодат керак, биз-га она Ватанимизнинг бахту толеи ва албатта, тинчлик-омонлик керак.

Истиқлол офтоби чарақлаб балқиди, Элнинг асрлар шўр пешонасидан. Уч қувлик нон билан дунёга боқди Ўзбек мустақиллик останаидан.

Халқим, истиқболнинг, толенг буюк — Юртни юрт айлаган зотларга тандир. Бетимсол китобдир бу Ватан, бу юрт, Бу китоб — озода ва обод Ватандир.

Сирожиiddин САЙИД,
Ўзбекистон халқ шоири

Соҳибқирон Амир Темур таваллудининг 680 йиллиги

АМИР ТЕМУР ВА АЛИШЕР НАВОЙИЙ

Амир Темур ва Алишер Навоий.

Тарихимизда бу икки сиймонинг аҳамияти нечоғлиқ ул-кан экани исбот талаб қилинмайдиган ҳақиқатдир. Агар миллатимизни тарих ва замон осмонидан парвоз этиб бо-раётган толмас ва учқур бургутга қиёс қилсак, бу икки сиймони унинг икки қудратли қаноти, дейишимиз ўрин-ли бўлади. Бирини давлат тузишдан мақсади мол-дунё ор-ттириш эмас, балки улкан давлат тузиб, адолат туғини баланд кўтариш, миллат довуғини, Ватан шухратини ду-нёга ёйишдан иборат буюк давлат арбоби бўлса, иккин-чиси, сўз қўшини билан дунёни забт айлаган, туркий оламни яққалам этган, "Анинг забтига бир девон йибор-дим", деб ёзган буюк шоир ва мутафаккир эди...

Муҳтарам Юртбошимиз ўзининг "Юксак маънавият — енгилмас куч" китобида шундай дейди: "Ўз киндик қони тўқилган, ота-бобо-лари хоки ётган она юртни ду-нёда тенгсиз, муқаддас Ватан деб биладиган одамнинг мақ-сад-муддаолари аниқ, гурур ва ифтихори юксак бўлади..."

Бу сўзлар худди Соҳибқирон Амир Темур ва Алишер Навоий ҳақида айтилгандек, шундай инсон-лар шаънига мадҳиядек таассурот қолдиради.

Соҳибқирон Амир Темур ҳаётини тўлиқ ёритиб берган Шарафиддин Али Яздийнинг "Зафарнома" асари-да Темурбекнинг қисман болалик

давлари ҳам таърифланган. Унда тахминан 9-12 ёшлардаги Темур-бекнинг болалик орзулари, тутумла-ри ҳақида сўз юритилади. ("Темур-бекнинг") сўнг ҳадди таййиз ва ақл-да етконда ҳаракат ва қилиғидин (ақли тўлишиб борган сари унинг ҳаракатларию тутумларидан) салта-нат иши андин зоҳир бўлур эрди... подшоҳлик ва шаҳриёр-лик тариқаси кун киби йаруқ кўринур эрди...", деб ёзади муар-рих. (Шарафиддин Али Яздий. "За-фарнома". Т., 1997. 13-бет). Бу Те-мурбекнинг ёш кўнглида давлат ту-зиш(мамлакатда эса шу даврларда ягона давлат йўқ...) фикри тугилган пайтлар, мустақил давлат тузиш

умиди ва орзуси эндигина қуртак отаётган паллалар, миллий ғояга айланиб бораётган улғу ниятлар... Ўша пайтдаёқ Темурбекнинг ҳали бўлажак салтанат иши, подшоҳлик ва шаҳриёрлик тариқаси(маслаги)-га интилиши кундай ёруғ намён бўлар эди, дейди муаррих.

Қадимдан ўзбек болалари ора-сида "пошшо-вазир" ўйини жуда машҳур. Темурбек доим ана шун-дай ўйинни уюштиради, у "пошшо" бўлади, бошқа болалар ҳар хил "мансаб"ларни эгаллайдилар (Юқоридаги китоб. 13-бет). Бу болалик давридаги ниятларнинг болаларча гўзал содда ифодаси. Бошқача айтсак, Темурбек кўнгли-да уйғониб, улғайиб, мустаҳкам жой ола бошлаган миллий ғоя эди... Бу улғу ғоя Темурбекка узок йиллар бир лаҳза ҳам тинчлик бермади, он сайин, соат сайин, кун сайин ўса борди. У пароканда юртни бирлаш-тириб, мўғуллар зулмида қолган она Ватанида мустақил давлат тузиш-ни уйларди, қайсар амирлар боши-ни қовуштириш, бир мақсадга ййналтириш йўлларини излашдан толмасди.

Давоми иккинчи саҳифада.

САҲНА САНЪАТИ БАЙРАМИ

Гўзал баҳор юртимизга нафақат қўшнинг заррин нурлари, қушларнинг шўх-шаён чох-чахи, анвойи гулларнинг атир ифори, айни чоғда қувончли байрамлари билан ҳам кириб келади. Кунни кеча Халқаро хотин-қизлар байрамини, муборак Наврўзи оламни зўр тантаналар билан нишонлагандик. Бугун эса яна бир ажойиб байрам арафасида турибмиз.

ЮНЕСКО қошидаги Халқаро театр ташкилоти та-шаббуси билан нишонланиб келинаётган Халқаро театр кунини халқимиз ҳар йили кўтаринки руҳда ўтказишга одатланган. Айниқса, саҳна санъати ижод-корлари касб байрамларига муносиб совғалар би-

27 март — Халқаро театр куни

лан келишга ҳаракат қиладилар. Бу йил ҳам барча театр жа-моалари репертуардаги мавжуд спектакллар билан бир қаторда, 150 дан ошмиқ турли мавзудаги янги спектаклларни саҳналаштириб, томошабинларга тақдим этмоқдалар. Улар орасида "Имон" (Миллий театр), "Чехов. Куз. Саҳналар" (Рус академик теат-

ри), "Қувонч" (Муқимий номидаги театр), "Садоқат", "Чароғбонлар" (Ўзбек драма театри), "Тўқнашулар олами" (Ёшлар театри), "Залолат" (Ёш томошабин-лар театри), "Ҳайрат ул-аброр" (Дийдор), "Қирқ қиз" (Қорақалпоқ мусикий театри), "Тўда" (Андижон), "Бурч" (Бухоро), "Та-факкур" (Сирдарё), "За-мон болалари" (Сурхон-дарё), "Йиғлама қиз" (Қўқон), "Бола кўтарган аёл" (Хоразм) каби кўплаб саҳна асарлари бор. Ушбу мав-сумда тарихий саҳна асарлари яратишга катта эъти-бор берилди.

Давоми бешинчи саҳифада.

КЕЛАЖАККА ДАХЛДОР

Сураткаш муҳбирликнинг ҳам ўзига хос гашти бор. Негаки, хизмат сафари билан гоҳида асрларга татиғулик бунёдкорлик жараёнларининг гувоҳи бўлишинга тўғри келади. Мангуликка дахлдор тарихий лаҳзаларни суратларга муҳрашнинг масъулияти ва залвори улғу.

Бу нафақат Ватанинг буюклигини ҳис этишга, айни чоғда, ижодкорлик-ка бевосита дахлдор бўлган ўз кас-бингдан фахр-ифтихор қилишга ҳам даъват этади. Бу жиҳатдан ҳамкасб-бим Шомурод Шароповга кўпдан буён ҳавас қилиб келаман. Чунки у "Тош-гузар — Бойсун — Кумқўрғон" темир йўли қурилишидаги барча жараёнлар ва тарихий воқеаларни суратларга муҳрлаб, миллий матбуотимиз саҳи-фаларида эълон қилган. Ҳатто мазкур қурилишнинг сўнгги ҳал қилувчи лаҳ-залари, яъни Деҳқонобод ва Бойсун тарафдан юксак тоғлар оша қуриб ке-линаётган янги темир йўлнинг бир-бирига туташтирилиш пайтини-да сур-атларга олишга муваффақ бўлган. У ўшанда бир-бирига пайванд қилина-ётган пўлат излардан ортиб қолган салкам бир қаричлик релсини ноёб эк-спонат сифатида музейга қўйиш учун олиб келгани ҳам ҳазилакам гап эмас. Астойдил интилган орзусига ета-

Ҳавасингиз келади

ди деганларидек, мен ҳам ҳамкасб-ларимдан ибрат олиб юртимизнинг асрларга тенг ўсиш-тараққиёт ман-зараларини суратларга муҳрлаб бор-моқдаман. Ўтган чорак асрда янгидан барпо этилиб, она Ватанимиз кўкси-ни безаган саноат мажмуалари, тоғ ва саҳролар ошиб буюк тараққиётга камарбаста бўлаётган янги йўллару улкан кўприклар, шаҳаримсол замо-навий қишлоқлар, қиёфаси кун са-йин янгилашиб бораётган шаҳарлар-нинг янги меъморчилик иншоотлари халқимиз учун яратаятган қўлайлик-ларини санаб адоғига етолмайсиз. Айниқса, бу йил фойдаланишга топ-шириладиган — Фарғона водийсини пойтахт ҳамда мамлакатнинг шимо-ли ва жанубий вилоятлари билан боғловчи Ангрэн — Поп темир йўл тармоғининг қурилиши халқаро

қўламда кенг эътироф этилаётгани бежиз эмас. Фоят қисқа вақт ичида улкан тоғни тешиб туннель ўтказган, шундай катта қурилишни амалга оширган юртдошларимизга бутун жа-ҳон қойил қолмоқда. Мен эса, сурат-каш муҳбир сифатида ана шу катта қурилишдаги тарихий лаҳзаларни суратга олганимдан жуда мамнунман.

Айниқса, улкан тоғнинг ҳар икки то-монидан қуриб келинган туннелнинг бир-бирига туташтирилиш лаҳзала-ри бир умр хотирамда муҳрланиб қолди. Биз айни шу лаҳзаларни ҳаяжонлиб кутдик. Дастлаб ойнаи ҳаёоннинг тасвирига олувчилари би-лан Ангрэн томондан электровозлар тортган ишчи поездда туннель очила-

ётган жойгача бордик. Сўнгра боши-мизга қурувчилар каскасини кийиб машиналарда узунлиги салкам йи-гирма километрлик туннель ичкари-сига йўл олдик. Қучли прожекторлар кундузгидек нурафшон қилиб қўйган бу иншоотни бамисоли эртақларда-ги саройларга менгзадик. Йўлсоз-ларнинг туннеллар бир-бирига ту-

таштирилган лаҳзалардаги шод-хур-рамлиги бир олам эди. Мен уларнинг ҳаммасини суратларга муҳрладим. Сўнгра йўлимизни давом эттириб, туннелнинг Поп томонидан чиқдик. "Чодак" станциясига ййилган одам-ларнинг қувончлари чексиз эди. Хал-қимизнинг кўп асрлик аънаваларига биноан шу кунни жонлиқ сўйилиб, элга ош тарқатилди. Юртбошимиз раҳна-молигида олиб борилган улғу қури-лишни рўёбга чиқарган бунёдкорлар-ни олқишлаб санъаткорлар концерт беришди. Менинг фотоаппаратим ҳам юз-кўзида қувонч порлаган ке-линачаклардан тортиб, дуоғўй кекса отахону онахонлар, азамат қурувчи-ларнинг суратларига тўлиб кетди.

Уйга қайтиб шу кунни олинган су-ратларни компютерда тартибга со-ларканман, ўғлим Асадбек: "Отажон, бу суратларни қаерда олдингиз?", деб қолди. Сўнг улкан кўприкдан ўта-ётган электр поездни кўрсатиб, ҳай-ратини шундай ифода этди: "Худди эртақлардагидек, поезд гўё булутлар орасидан учиб келиб, кўприкка қўна-ётганга ўхшайди-я..."

Сиз суратда қўриб турган ана шу манзара фидойи йўлсозларимизнинг азму шижоатидан бир лавҳа. Олдин-да сизу бизни улғу манзиллар, кела-жакка боғлағувчи муҳташам кўприк-лар кутмоқда.

Ҳасан ПАЙДОЕВ,
"Халқ сўзи" газетаси
фотомухбири

Бошланиши биринчи саҳифада.

"Инсониятнинг кўп асрлик тарихи шундан далолат берадики, — деб ёзади муҳтарам Юртбошимиз, — дунёда ўзининг миллий давлатини қуришга азму қарор қилган ҳар қайси халқ юксак вазифаларни амалга ошириш, шу йўлда одамларни бирлаштириш ва сафарбар қилиш, уларнинг қалбида ишонч уйғотиш, эски ижтимоий тузумдан мутлақо янги тузумга ўтишда ўзига қўшимча куч-қувват ва мадад топишда умумий, ягона мақсад ва орзу-интилиш ифодаси бўлган миллий ғояни (таъкид бизники — **М.А.**) таянч ва суянч деб билади." (И.А.Каримов. "Юксак маънавият — енгилмас куч".Т., 71-бет).

Амир Темур бобомиз худди ана шу жараёни ўз бошидан кечирган эди.

Муаррих Низомиддин Шомий ўз "Зафарнома"сида шундай хикоя қилади.

...Милодий 1367 йил. Мамлакатда икки нуфузли амир — ўттиз бир ёшли Амир Темур билан Амир Ҳусайн ўртасида иззат-икром, обрў борасида муҳолифат юзага келади. Темурбек ўз лашкари билан Бойсун мавзеида эканида, Амир Ҳусайн фитна кўзғатиш, орада низо чиқариш, шунинг билан бесаранжомлик туғдириш, ғанимини қусқизлантириш ниятида Малик ва Абдуллоҳ деган одамларини юборгани маълум бўлади... (Низомиддин Шомий. "Зафарнома". Т., 1996. 55-бет) Темурбекиннинг йигитлари Соҳибқиронга дарҳол уларни тутиш лозимлигини маслаҳат берадилар. Соҳибқирон бунга рози бўлмади ва шундай дейди: "Бу фикр тўғри эмас, чунки бу кунлар давлатимизнинг бошланғич кунларидир... (демак, мустақил давлат тузиш ғояси ўша пайтларда пишиб етилган, шаклланиб бўлган). Агар биз уларни қўлга олсак, бошқа кишилар тисарилиб қоладилар ва биз томонга келишдан иккилангизга тушадилар. Қайси бир подшоҳ (демак, Соҳибқирон) келиш барпо этилажак улкан давлатнинг куртаклари намоян давлатни тузган, чунки ўзини подшоҳ сифатида талқин этмоқда) ўз ишини гаддорлик ва бевафоллик асосига қурса, кишиларга озор бериш ва халок қилишга ошқиса, унинг давлати чайқалиб қарорсизликка юз тутади..." (Юқоридаги китоб, 55-бет). Бундан кейинги сўзлар давлат тузилганлигини ва унинг қандай йўсинда қурилатганлигини яна ҳам яққол кўрсатади: "Биз ўз салтанатимизни одамларга эътибор бериш ва уларни ҳимоя қилиш асосига қураётганлигимиз сабабли уларни юпантириб, хотиржам қиламиз...". Салтанат одамлар (халқ)га эътибор бериш, уларни ҳимоя қилиш, юпантириш, хотиржам қилиш билан шугулланади. Мана, салтанат ва миллий ғоя нимадан иборат!

Кейинчалик одамларга эътибор бериш ва уларни ҳимоя қилиш каби сўзлар Соҳибқирон салтанатида давлат сиёсати даражасига кўтарилди, дейиш мумкин. Бу бугунги кун ўқувчисини (аслида ҳамма замонлар ўқувчиларини ҳам!) ҳайратга солмай илож йўқ. Соҳибқироннинг узатки кўзлаб олиб борган сиёсати, теран ақли, катта арбоблик салоҳияти шу ерда очик намоян бўлади. Бу буюк давлат арбобининг қарашлари эди.

"Темур тузуқлари"дан олинган маскур сўзларга эътибор беринг: "Ҳокимлару сипоҳдан қай бирининг халққа жабр-зулм етказганини эшитсам, уларга нисбатан дарҳол адолатлу инсоф юзасидан чора қўрдим..." ("Темур тузуқлари", Т., 2005. 65-бет). Бу сўзлар салтанат гуриллаб турган вақтларда қозоғга туширилган.

Амир Темурнинг эл-юртни, улус-халқни, инсонини ўйлайдиган фуқароларвар ҳукмдор эканини яна бир воқеадан ҳам билса бўлади. Соҳибқирон Ҳиндистон сафаридан қайтаётиб, Сивилик тоғига яқин манзилгоҳда тўхтади. Воқеа 1399 йил 13 январ куни рўй беради. Соҳибқироннинг жияни Амир Сулаймоншоҳ бир неча нуфузли амирлар билан ҳукмдор ҳузурига келади ва бундай мурожаат қилади: "Агар Олий ҳазрат лашкаргоҳ томонга қайтсалар ва сув ёқасида монандисиз вужудлари ниҳолига ором бериб нашъу намо бағишласалар, биз бандалари эса у муфсида(фасодчилар, яъни

душманлар — (**М.А.**) томонига чопқин қилсак тўғри иш бўлар эди" (Низомиддин Шомий. "Зафарнома".Т., 1996. 261-бет). Соҳибқироннинг амирларга жавоби амирларнигина эмас, Низомиддин Шомийнинг ўзини ҳам ҳайратга солади. "Амир Соҳибқирон уларга шундай подшоҳона жавоб бердики, — деб ёзади муаррих, — уни кўз қорачиги билан кўз оқига ёзилса арзигулиқдир! " (Юқоридаги китоб, ўша бет).

Амир Темур жавоби бундай бўлган эди: "Ғазот қилишда бир қанча фойда бордир, аввалан дунёда яхши ном қолдирилади, охирачун эса ҳисобсиз савобга сазовор бўлилади. Шу билан бирга бунга қўшимча равишда мол ҳосил қилиш ва ғанимат олишдан иборат дунёвий манфаатлар ҳам бордир. Сизлар бу фойдаларни ўзингиз учун назарда тутасиз, мен эса бу саодатга етишишни ўзим учун исташ билан барча лашкарнинг мискинларини назарда тутаман, уларнинг мингани улови йўқ, пиёда қолганлари кўп... Ўзгаларнинг, қўл остимдаги кишиларнинг ғамини ейиш ва уларнинг осойиши учун ранжу меҳнат тортиш кишининг ўзига роҳатни ихтиёр этиш, фароғат қилишдан кўра яхшироқдир".

Биз бу ерда ҳақиқий Амир Темур тимсолини кўраемиз! Кишилар ғамини ейиш саодатга етишиш, демакдир, Амир Темур фикрича.

Олами эрсанг, демагил одами, Ониким йўқ халқ ғамидин ғами — дейди Соҳибқирон фикрини айнан таққорлаб Алишер Навоий.

Соҳибқирон умрининг сўнгги кунларида ўз фарзандларига шундай васият қилган эди: "Ҳар неким мамлакат маслаҳати учун айттим, қулоғингизга тутунгизлар ва **разойо**

(халқ маъносиди) ва фуқаро-ю мискин ҳолатидин гофил бўлмағайсиз... Нечукким мен адлу эҳсон била оламини обод этибмен..." (Шарафиддин Али Яздий. "Зафарнома, Т., 1997. 296 — 297-бетлар).

Соҳибқирон Амир Темур миллий ғоя асосида узоқ йиллар заҳмат чекиб, мустақил Турон салтанатини(Амир Темур юртимизни шундай атаганлар, ўзларини султон деб ёздирганлар) йўқдан барпо этди ва уни дунёларга танитди. Қултегин битиғида айтилганидек, "оз халқни кўпайтирди, камбағал халқни бой қилди, элни бир-бирга дўст қилди".

Давлат тузиш ва салтанат ишини юритиш, эл бирлиги, руҳ бирлигига эришиш; "Куч адолатда" шиорига ҳамisha амал қилиш;

Одамларга эътибор бериш ва уларни ҳимоя қилиш, юпантириш;

Халққа жабр-зулм етказганларини эшитганда чора қуриш;

Кишилар ғамини ейиш ва улар осойиши учун ранжу меҳнат тортиш, кишининг ўзига фароғат тилаш, фароғат қилишдан кўра яхшироқлигини англаш;

Разойо(халқ маъносиди) ва фуқаро-ю мискин ҳолатидин гофил бўлмаслик...

Буллар шунчаки сўзлар эмас, балки мустақил давлат тузган буюк давлат арбоби суянган, амалга оширган ўзига хос миллий ғоянинг муҳим боғлари эди. Шу ерда Муҳтарам Юртбошимизнинг "одамларни бирлаштириш ва сафарбар қилиш, уларнинг қалбида ишонч уйғотиш" сўзлари Амир Темур сўзларига ҳамоханг экани ҳайратланарлиқдир.

Мустақил давлатнинг вазифалари ёки бошқача айтсак, дастури нималардан иборат эканига бир назар ташлайлик.

Амир Темур юртни бирлаштириш билан шугулланди, ягона Турон юртини тиклади. Обод этишга киришди, улкан бунёдкорлик ишларини олиб борди, турли хил бино-иморатлар қурди, йўллар солди, жаннатмисол боғлар барпо қилди.

Давлат хавфсизлигини сақлаш, турли хил ташқи таҳдидларнинг олдини олиш, барта-раф этишга кўп вақтини сарфлади. Жета, Дашти Қилчок томонлардан қилинадиган қўққис босқинлар Амир Темурни доим ҳушёр туришга мажбур қилар эди. Шунга айтиш кераки, босқинчилар юрда Амир Темур йўқлигини пойлашиб, бостириб келар, кейин дарҳол ортага қайтардилар. Хеч қайси душман Амир Темур билан юзма-юз жангга киришга журъат қилолмас, тенг келолмаслигини билди, "вақтида қочиб қолмоқ ҳам зафардур" деган мақол этагини тутиб, майдондан жуфтаникни ростларди.

Амир Темур ўз давлатини дунёга танитиш зарурилиги, бу йўлда жаҳон мамлакатлари билан алоқаларни йўлга қўйиш катта аҳамиятга эга эканини чуқур англаб етган давлат арбобидир. Бу ўша давр инсоний тафаккур тараққиётини белгилаб берадиган, замондан ўзиб кетган тушунча, зўр омилдир. Шарқ ҳукмдорлари орасида Амир Темур биринчи бўлиб дунё, ҳусусан, Европа мамлакатлари билан дипломатик алоқалар ўрнатишни йўлга қўйди, ўзаро ҳурмат доирасида савдонинг ривожлантиришга, тенг ҳуқуқларда ҳамкорлик қилишга чорлади. Амир Темур фикрича, чинакам мустақил давлат, олий

ҳукмдор фақат ўз мамлакатигина эмас, балки жаҳон тақдир учун ҳам масъулдир. Соҳибқирон элчиларининг дипломатик миссия билан Европа мамлакатларига бориши, Англия, Кастилия(Испания), Франция ва бошқа мамлакатлар элчиларининг Самарқандга келиши ўз замонасининг жуда катта воқеалари-дандидир.

Буларнинг бари Соҳибқирон кўнглида болалиқда япроқ ёзган мустақил давлат тузиш орзулари, кейинчалик миллий ғояга асос бўлган ниятлари эди. Мустақил Турон салтанатини тузиш билан Амир Темур бу **мўътабар ва кўтлуг миллий ғояни** рўёбга чиқарди, сиёсий томондан тамал тошини қўйиб, мустаҳкамлаб берди, она юртини дунёга кўз-кўз қилди.

Миллий ғоянинг иккинчи қаноти бўлган маърифат, маънавиятни жаҳоний даражага кўтариш эса гениал ўзбек шоири ва мутафаккири Алишер Навоий зиммасига тушди. Алишер Навоий Амир Темур замони, Темурийлар даври фарзанди эди, Амир Темур кўтариб чиққан миллий ғоя шабадаларидан баҳраманд бўлган, шундай об-ҳавода вояга етган оламшумул сиймо эди.

Улуғ ўзбек шоири ва мутафаккири Алишер Навоийнинг ижоди, фаолияти халқ ва Ватанга, инсоният ва маънавиятга сидқидил хизмат қилишнинг ёрқин намунаси-дир.

Инсон — буюк, қоинотнинг тожи. Инсон зоти қалбини қанчалар буюклигини, шуурининг тонг ўқидай тиниқлигини, ақлининг нодирлигини, эҳчининг ўткирлигини, тафаккурининг мусаффолигини, заковатининг тарақлигини, салоҳиятининг оломсдай серқирралигини, истеъдодининг бебаҳолигини, муҳаббатининг ҳаётбахшлигини, туйғуларининг шафқофлигини, орзуларининг бесарҳадлигини, ҳаёлларининг учқурлигини, ёруғ ниятларининг олижаноблигини бир шахсда му-

АМИР ТЕМУР ВА АЛИШЕР НАВОИЙ

жассамлигини кўрмоқчи бўлганлар, улуғ Алишер Навоийга — оламшумул сиймога мурожаат қилмоқлари, унга юз бурмоқлари керак.

Алишер Навоий адабиётга кириб келган паллалар юрт нотинч, миллатнинг руҳи сўниқ, бир пайтлар жаҳонга доврўқ солган Турон салтанати энди йўқ, унинг ўрнида тож-тахт талашган Темурийзодалар бўлтак-бўлтак юртни эгаллаш пайида бир-бирлари билан саваб қуришарди. Сал олдинроқ бундай низо-ларга барҳам бериб турган қудратли Шохрух Мирзо ҳам оламдан ўтганди...

Табиийки, адабиёт ва санъат, маънавият ривожини ўз ҳолига ташлаб қўйилган. Эл-улус бесаранжом, ёш Алишерлар оиласи ҳам юзлаб оилалар қатори ўз юртидан Ироққа паноҳ излаб кетган, сарсон-саргардонликда... Адабиёт пароканда, шоирлар, ақли қалам ўртасида робиталар ҳам йўқ даражада, ўзаро ижодий учрашувлар, мубо-хасалар бўлиб турмайди, бўлса ҳам кам, анкога шафе. Эски ўзбек тилига камситишлар билан қарашлар кучайган, бу тилда катта адабиёт яратиб бўлмади, деган овозлар атрофни тутган. Адабиётга ҳам, бутун жонивор-жонзот, майса-ғиёҳларни ўзига қаратган, баҳраманд этган бир қуёш керак эди. Ўзбек адабиёти қарвонбошига муҳтож эди. Оллоҳга шукрлар бўлсинки, тақдир, қисмат Алишер Навоийни ана шундай қарвонбошига, миллат маънавиятининг қаровбонига айлантирди!

Навоий ёшлик чоғиданок ўзининг оловли ғазаллари билан кекса-ёш барчани ҳайратга сола бошлади (Мавлоно Лутфий билан бўлган ҳодисани эсланг). У хар сўзидан ўт чақнаётган, фикр машъали ловуллаб ёнаётган фавқуллода истеъдод соҳиби эди! Унинг қаламигина нурли бўлиб қолмай, балки ўзининг сўзи билан айтганда, "ўзи поку, дили поку, сўзи поқ" зот эди, унда ҳам Амир Темур каби, одамларни ўз атрофига жалб қила олиш, бошини қовуштириш, бирлаштириш салоҳияти кучли эди. Унинг вужудидан нур ёғилиб турар, табиийки, ҳамма нурга интиларди. Номи донг таратиб бораётган шоир ўз ижоди ҳақида ҳаёл сураар экан: "**Умидим улдулки ва ҳаёлимга андоқ келурки, сўзум мартабаси авҳадан қуйи энмағай ва ёзган асарларимнинг тантанаси аъло даражадан ўзга ерни ёқтирмағай**", деб ёзганди.

Бутун ҳаёти ва фаолиятини халқнинг осойишталиги, маънавий камоли, умуман, Инсоннинг бахт-саодати учун курашга бағишлаган Навоий Ҳиротда, умуман, мамлакатда замонасининг илғор фикрли кишиларини, олимлар, мусикашунос санъаткорлар, меъморлар, хаттотлар, шоирлардан иборат илм ва санъат ахлини ўз атрофига жамлаб, юртни обод этиш ишларига йўлади. Мамлакат ва халқ манфаатлари йўлида ижод қилишга даъват этди, шоирлар, тарихчиларни катта асарлар яратишга илҳомлантирди, уларга шароитлар яратиб, моддий ва маънавий томондан ёрдамлар берди. Мухими, бу йўлда, энг аввало, ўзи намуна бўлди, турли жанрларда асарлар ёзди, адабиётимизни бемисл бойитди.

Навоий халқ оғзаки ижоди, ўзбек классик адабиёти, жаҳон адабиёти намуналарини чуқур ўқиб-ўрганиб қикди, уларни синтез қила олди ва катта бадий ҳулосалар чиқар-

ди. Унинг ғазаллари тасаввуф руҳи билан суғорилган(бу умумшарқ шеърятига хос ҳислат), айни пайтда у мажозий(инсоний) ишқни ҳам кўкларга кўтариб мадҳ этди. Навоий — ишқ-муҳаббат куйчиси. Кези келганда шунга айтиш кераки, ўзбек шеърятини (жаҳон адабиётини ҳам деяверинг!) инсон дарди ва ҳасратларини, ўз севгилисига талпинишларини, ҳижрон азобу укубатларини Навоийдан ўтказиб ифодаларини шоирни топиш қийин.

Юқоридаги фикрга қайтсак, содда қилиб айтганда, сўфий шоирлар осмоний(ҳақ-худога бағишланган) туйғуларни тараннум этсалар, Навоий ҳам осмоний, ҳам заминий туйғулар билан ўз ижодини нурлантира олган, уларни бир-бирига эш қилиб юборган, осмон билан ерни бирлаштирган қудратли шеърят яратган улуғ шоир эди. Шу сабабдан, шоир асарларини ўқиб, ҳар бир ўқувчи ўзига керакли осмоний маънони ҳам ўқиди, осмоний шавққа мафтун бўлди, заминий маънодан ҳам юксак маънавий озиқ олади, заминий завқдан ҳам ҳузур қилади...

Шоир шеърят мавзу доирасини нихоятда кенгайтиришга эришди, шоир ғазалларида, дostonларида севги ва садоқат, ватанга ва халққа муҳаббат, вафо ва дўстлик, висол иштиёқи ва ҳижрон изтироби, инсоф ва адолат, маърифат ва саховат, одоб ва тавозе, ҳалоллик ва тўғрилиқ мотивлари куйланади. Шоир лирикаси ҳаёт таронаси ва инсон мадҳиясидир.

Навоийнинг ижоди бамисли ҳаёт қомуси. Унда ҳаётнинг ҳар бир жиҳати, ҳар бир соҳасига муносабатни кўриш мумкин. Шоир болалар ўйинидан то шоҳларнинг сиёсатию, кичик маиший ҳаётини деталлардан то табиат ҳодисаларига қадар барчасига диққатни қаратади. У умумбашарий ғояларни ранг-ба-

ранг мавзуларда ёниб қуйлаган шоир ва мутафаккирдир. Шоир бир ғазалида бу ҳақда гурур билан шундай сатрлар иншо этади:

Эй Навоий, олтин у шингарфу
зангор истама,
Бўлди назминг рангидин девон қизил,
соринг, яшил...

Алишер Навоий жонажон адабиётини жонини фидо қилар даражада севди, унинг ҳамма жанрлардаги асарларга эга бўлиши, бирон-бир жиҳатдан бошқа адабиётлар олдига камситилиб қолмаслиги ташвишини чеқди. Бошқа шоир, тарихчиларни шундай асарлар ёзишга ундади, рағбатлантирди, иложи бўлмаганда ўзи зарур мавзуларда адабиётимизни бойитадиган, тўлдирадиган асарлар ёзди. Замон эса адабиёт олдига "Хамса" яратиш вазифасини қўймоқда эди. Ўзбек китобхонларининг ўсиб бораётган маънавий эҳтиёжи, ўзбек адабий тили ва ўзбек адабиётининг тараққиёти ҳамда истиқболи шунга тақозо этарди. Бундай мураккаб ва масъулиятли ишга Навоий "Лаббай!" деб жавоб берди. У "Фарҳод ва Ширин" достонида шундай ёзди:

Эмас осон бу майдон ичра турмоқ,
Низомий панжасига панжа урмоқ...

Назмда катта тажриба тўплаган, лириканинг созланган бебаҳо созини жаранглатиб, ҳушнаво оҳанглари жаҳонни тўлдирган шоир дадил ишга киришди: ўттиз ойда(1482 — 1485) ҳар бири бир олам бўлган "**Ҳайрат ул-аброр**", "**Фарҳод ва Ширин**", "**Лайли ва Мажнун**", "**Сабъан сайёр**", "**Сақди Искандарий**" номли беш дostonдан иборат жаҳон адабиёти дурдонасига айлانган "**Хамса**" дунёга келади! Мисли кўрилмаган жасорат, мўъжиза!

"Ҳайрат ул-аброр"даги ифода этилган теран фалсафа, "Фарҳод ва Ширин"даги вафо, садоқат, мардлик ва жасорат, "Лайли ва Мажнун"даги нафис ишқ тасвирлари, "Сабъан сайёр"даги ишқий-саргузашт, қаҳрамонлик, "Сақди Искандарий"даги одил подшо мотивлари, уларга қўшимча равишда "Лисон ут-тайр"даги имон, эътиқод, маънавият муаммолари бугун ҳам башариятни қомиллик сари даъват этмоқда.

Шоир шоҳ Султон Ҳусайн Бойқаро таважжуҳи билан лирик асарларини жамлаб ҳали адабиётимизда мавжуд бўлмаган — тўрт жилддан иборат "Ҳазойин ул-маоний" қуллиётини тузади! Бу адабиётимизда мутлақо янги ҳодиса эди!

Навоий шоир бўлиш билан бирга ўз даврининг улуғ олими, мутафаккири ҳам эди. Навоийсиз бу давр фани ва маданияти тараққиётини тасаввур этиш қийин. Унинг илмий-филологик, насрий, тарихий асарлари мавжуд, адабиётшунослик, тилшуносликни бошлаб берган рисоалари, хотиралари, мактублари бор.

Қуйидаги, таъбир жоиз бўлса, адабиётимизни тўлдирадиган асарлар зарурат ва эҳтиёж юзасидан яратилганини айтиб ўтиш керак. Адабиётимизда тасаввуфга бағишланган асарга эҳтиёж сезиларди

("Лисон ут-тайр" достони яратилди), 15-аср ўзбек бадий насрининг энг ёрқин намуналаридан бири "Маҳбуб ул-қулуб" дунёга келди. Адабиётшунослик соҳасида кўзга қўйнарли асарларимиз йўқ эди — шоир учта асар — "Мажолис ун-нафоис" (унда 359 замондош шоир ижоди ва фаолияти ҳақида сўз юритилади, ижодлари ҳақида фикрлар келдирилади, асарларида мисоллар келтирилади) адабиёт назариясига доир асар бўлган, аруз вазиридан баҳс қилган "Мезон ул-авзон", муаммо жанрига бағишланган "Муфрадат" рисоалари ёзилди.

Шеърятини янги поғонага кўтариш барибарида улуғ шоир она тилининг жаҳондаги бой тиллардан бири эканини исботлаш йўлида кўп қайғурди, жон куйдирди.

Натижада ўзбек адабий тили равнақи учун олиб борган кўп йиллик курашини ва адабий тил ҳамда адабиёт соҳасидаги бой тажриба-

ларидан қелиб чиқиб, тилшунослик фанининг нодир асарига айлган "Муҳокамат ул-луғатайн"ни яратди. Гарчи шоир ўзининг нодир асарлари билан ўзбек тилининг буюк имкониятларига эга эканини исбот этган эса-да, бу билан чекланмай, уни илмий асослаб беришни ҳам лозим топди. Шоир фикрича, кишининг кўнгли — дарё, сўз эса — дур, сўзловчи ғаввосдир. У маънони бирламчи, шаклни иккиламчи, деб ҳисоблайди, маънога сўзнинг жони, деб баҳо беради.

"Насойим ул-муҳаббат" асарида форс мутасаввуфлари қатори турк мутасаввуфлари ҳақида ҳам сўз кетади. "Тарихи мулуки Ажам", "Тарихи ҳукамо ва анбиё" рисоалари ҳам адабиётимизда янгилик сифатида қабул қилиниши жоиз. "Муншаот", "Вақфия" адабиётимизда пайдо бўлган янги асарлардир. Юқорида айтганимиздек, бундай йўналишларда асарлар бўлмагани учун шоир илмий-бадий рисоаларини яратишга ўзида эҳтиёж сездиди... Чунки у она адабиётининг қалби тепиб турган тўлақонли адабиёт бўлишини, жаҳон адабиёти майдонида қисиниб қолмаслигини дилдан истарди...

Навоийнинг қарийб барча асарларига нисбатан: улар адабиётимизда илк бор яратилди, дея оламиз. Унинг ҳар бир асари, ғазалари, дostonлари, маснавийлари, рисоалари ўзбек адабиётини янгилик сифатида жаранглади.

Қудратли давлатга эга миллат маънавият жиҳатидан ҳам қудратли бўлмоғи керак. Алишер Навоий бу ҳикматни англаб етди, шу важдан бутун кучини, салоҳиятини ана шунга бағишлади. У Соҳибқирон бошлаб берган, элимизни, юртимизни, миллатимизни шарафловчи миллий ғояни рўёбга чиқарди — маънавиятимизни қусқизтирди, юртимизни оламга кўз-кўз қилди.

2016 йил байрамлар қўшалоқ келган мўътабар ўл ҳисобланади. Озод Ўзбекистон ўз мустақиллигининг 25 йиллигини нишонлайди. Бу йилда Соҳибқирон Амир Темур 680 ўшга, Мир Алишер Навоий 575 ўшга қирадилар. Улар ҳамisha биз билан бирга.

Муҳтарам Юртбошимиз Ислам Каримов ўзининг "Юксак маънавият — енгилмас куч" номли китобида улуғ сиймо Алишер Навоийни таърифлаб шундай ёзади:

"Агар бу улуғ зотни авлиё десак, у авлиёларнинг авлиёси, мутафаккир десак, мутафаккирларнинг мутафаккири, шоир десак, шоирларнинг султони-дир".

Навосиз улуснинг навобахши бўл,
Навоий ёмон бўлса, сен яхши бўл!

Бу шоир ижодининг туб моҳиятини англаётган пайғамбарона айтилган сўзлардир. Ҳа, миллий ғояни баланд тутган шоир навосиз улусининг навобахши бўлди: миллатнинг маънавиятини кўкларга кўтарди.

Бугунги кунда миллий ғоямизни қамолга етказган икки буюк сиймо Ватанимиз осмонда заволсиз порлоқ юлдузлар мисоли чарқлаб турибди.

Маърифатли халқгина ўз бағрида бундай буюк инсонларни етиштира олади.

Муҳаммад АЛИ,
Ўзбекистон халқ ёзувчиси

Ч.ЁҚУБОВА 1994 йили туғилган.
Шеърлари республика матбуотида
чоп этилган. "Истеъдод мактаби"
VII ёш ижодкорлар семинари иш-
тирокчиси.

Маълумки, ҳар қандай қадрият ва анъана замирида халқнинг азалий орзу-умидлари, ўй-хаёллари ётади. Уларда халқ ва миллат дунёқарашининг ўзига хос хусусиятлари акс этади. Шу маънода Наврўз Шарқ халқларининг ҳаётсеварлик табиати, жўшқин руҳияти, теран тафаккури, ақлу идроки, яратувчилик завқини ўзида мужассам этган гўзаллик тантанаси. Наврўз инсон заковатининг фикрий ва ҳиссий маҳдудликдан, қувончу шодлиқнинг қайғу ва изтиробдан, орзу ва ишончнинг умидсизлик ва тушқунлик устидан қозонган чинакам ғалабасидир.

Бадий адабиётда баҳор фасли, Наврўз айёми ўзгача шавку кўтаринкилик, хуш-чақчақлик билан таъриф таъсир қилинади. Чунки бу байрам ўз табиати билан тириклик шижоати, инсон қудрати, унинг бунёдкорлиги рамзи саналади.

Шарқ мутафаккирлари келтирган афсоналарга кўра, Наврўзни ўтмишда ўзининг буюк ишлари билан машҳур бўлганлар кашф қилишган. Чунончи, Фирдавсийнинг "Шохнома" асарида Наврўзнинг вужудга келиши Жамшид номи билан бошланган. Жамшид юртга яхшилик қилиш мақсадида одамларни

Шомирод ШАРОПОВ олган сурат

“СОҚИЁ, БЎЛДИ ГҮЛ АЙЁМИ”

касба ўргатади, темир эритиб қурол ясатади, ип йигиртириб кийим тўкиатади, ҳаммом, уй, саройлар бунёд қилади. Ниҳоят эл-улус фаровон яшай бошлаб, ғаройиб тахт ясатиб, унда осмонга кўтарилади. Бу кунни одамлар Наврўз, яъни янги кун деб номлашган. Алишер Навоий ҳам "Тарихи мулки Ажам" асарида Наврўз кунини Жамшиднинг ўзи барпо қилдирган баланд бинода тахтга чиқиб, халқнинг фаровонлиги, юртнинг ободлигига гувоҳ бўлган, эл-улусга адолату саховат кўрсатган кунига тўғри келганлигини ёзади. Қўринадик, инсон ақл-тахайюли билан юксакликка, буюкликка кўтарилган кун — Наврўз, яъни янги кун деб қабул қилинган. Шу сабабли, бадий адабиётда табиат янгилинишларининг ўзига хос тантанаси бўлган баҳор юксак эҳтирос, жўшқин ҳис-туйғулар билан қаламга олинади. Навоийнинг лирик қаҳрамони ҳам:

Болаю ишқу шабоб айёмига фасли баҳор,
Пайд кетсунким — эрур ошфатларнинг чоғи —
дея ўқувчиға насиҳат қилади. Кўпинча Шарқ шеърлятида баҳор, Наврўз фасли ёшлик, бода каби тушунчалар билан ёнма-ён таърифланади. Бунинг ҳам ўзига хос сабаблари бор. Қадимий одатларга кўра, байрам дастурхонига етти "шин", яъни "ш" харфи билан бошланадиган етти неъмат: шакар, шарбат, шинни, шам, шир (сут), шона (тарок) ва шаробнинг бўлиши шарт ҳисобланган. Хай-ём рубойларида май ва майхона, соқий ва мутриб, ишқ ва ёр, баҳор ва гулшан каби тушунча-тимсоллардан кенг фойдаланади. Буларда шоду хуррам яшашга интилиш, шунингдек, табиат ва жамият ҳодисаларининг доимий ўсиш, ўзгаришда экани, эскининг йўқ бўлиб, янгининг пайдо бўлиши каби теран фалсафий қарашлар ўз ифодасини топади. Буни шоирнинг соқийнома дейишга арзигулик рубойларида кўриш мумкин:

Соқий, гулу кўкат ҳозир кўп қувноқ,
Билки, бир ҳафтада у бўлур туноқ.
Май ич, гул тер, кўзини юмиб очутча,
Гул ерга тўқилур, қовжияр ўтлоқ.

Ўзбек адабиётда илк соқийнома шеърлар дастлаб номалар таркибида учрайди. Чунончи, "Тааш-шукнома" муаллифи ҳам Наврўз фаслини олам гўзалликлари, умр шодликлари, хушчақчақлик ва ўйин-кулгилар даври деб кўрсатади:

Кел, эй соқий, кетур жоми диллафрўз,
Ки ишрат чоридур ҳам фасли наврўз.

Маълумки, соқийнома соқийга мурожаат билан бошланган, мазмунан май ва унга алоқадор тушунчалар воситасида олам гўзалликлари, ҳаётинг лаззатларини улусловчи бетакрор поэтик жанрдир. Дарҳақиқат, ҳаёт гўзалликларидан баҳраманд бўлиш, умрни ганимат билиш, уни севишга чорлаш соқийномага хос хусусиятидир. Ўзиборлиси, соқийномаларда хурсандчилик ва ўйин-кулгиларнинг энг қулай фурсати сифатида баҳор фасли, аниқроғи, айнан Наврўз тилга олинади. "Латофатнома" муаллифи ҳам умрининг бундай гўзал фурсатларини хурсандчилик ва завқу шавқ билан бе-заш лозимлигини ўқтирган:

Кел, эй соқий, бу кун мажлис қуроли,
Замоне айш этиб хуш ўлтироли.

Мана бу байтда эса лирик қаҳрамон соқийга юзланаркан, баҳор келганлигини эслатиб, унинг шафқатли бўлишини, бу ҳаётнинг ташвишу аламларини ўқитиш учун "роҳи раҳиқ"дан бир қултум беришини сўрайди:

Соқий, ёз ўлди, кел, баҳри худо, бўлғил шафиқ,
Дафни меҳнатга кетурғил журъан роҳи раҳиқ.

Роҳ — ичиди қулай, ёқимли шароб. Мумтоз шеърлята у шодлик ва қувонч тимсоли саналади. Раҳиқ эса жаннатдаги анҳорлардан бирининг номи. Шайх Акбарободийнинг "Нодирул меърожи туркий" асарида келтирилишича, "беҳиштга кир"ган "мўъминлар" агар "раҳиқдан ичсалар, қалблари баҳордек яшнаб, ҳамиша саломат бўладилар". Шоир соқийга мурожаат қилиб, ўзига айнан шунча — тириклик рамзи, умр роҳату фарогатининг тимсоли бўлган шароб келтирилишини сўрайди. Шуниси ҳам борки, баҳор-ёз байрамларида кишилар бу йил сув мўл, ер ҳосилдор бўлсин деб, сувни алоҳида эъозла-

ганлар, ҳатто ирим қилиб бир-бирларига сув сепганлар. Жумладан, Беруний Наврўз одатларининг бири ҳақида шундай ёзади: "Одамлар шу кунни тоғ пайтида ўринларидан туриб, ариқ ва ҳовуларга борадилар. Кўпинча, оқиб турган сувга рўпара туриб, баракали бўлиш ва офатларни даф этиш учун устларидан сув қўядилар". Гадей шеърлятидан олинган юқоридаги байтда мана шу одатга ишорани ҳам илғаш мумкин. Бу каби ҳаётсеварлик туйғуларининг ўзига хос тадрижи, шоирона ҳис-кечинмаларнинг юксак бадият билан тасвирланган жонли қиёфаси Бобурнинг ғазал-соқийномаларида, айниқса, жўшқин эҳтирос, юксак нафосат билан тасвирланган:

Баҳор айёмида дағи йигитлиқнинг авонидур,
Кетур, соқий, шароби ноёким ишрат замонидур.

Мазкур байтда "баҳор айёми" — "йигитлик авони" — "ишрат замони" ҳамда "соқий" — "шароб" — "ишрат" каби тушунчалар ўзаро мутаносиблиқни ҳосил қилган бўлса, лирик қаҳрамоннинг "кетур, соқий" дея май қуювчиға юзланиши орқали хитобат санъати юзага чиққан. Шунингдек, байтда баҳорнинг гўзал дамлари йигитлиқнинг дилбар даврига ташбех қилинганки, бу ўқувчида кучли иштиёқ, эстетик завқ уйғотади.

Дарҳақиқат, ғазал-соқийномаларнинг бошқа жанрларда яратилган соқийнома шеърлардан фарқи шундаки, уларда ижтимоий руҳ, реал ҳаётинг воқеликлари тасвири, ҳасбу ҳол мазмунни деярли ифодаланмайдиган. Гўзал табиат манзаралари, баҳор ва ҳаёт шодликлари таърифи, ўтаётган фурсатларни ганимат билиш, ғам-қайғунини унуттиш каби дилбар туйғулар жўшқин эҳтирос билан қаламга олинади. Бу эса, ғазал-соқийномаларнинг ўзига хослигини таъминлайди ва соқийнома жанри имкониятларини янада кенгайтиради. Чунончи, Оғаҳийнинг "Кетур, соқий, қадаҳим, базмоғи йиди қурбондур, Кўнгуллар майли айшу ишрат айларга фаровондур", Ғозийнинг "Соқий, бўлди гул айёми, кетурғил саҳбо, Ким ҳаво муътадилу гулшан эрур руҳафзо" байтлари билан бошланадиган шеърларини ҳам ғазал-соқийномаларнинг ўзига хос кўринишлари сифатида баҳолаш мумкин. Улар орасида Камий Намангонийнинг "Тут ганимат пиёла, эй соқий, Утмасун даври лола, эй соқий" мисралари билан бошланувчи шеъри халқ кўшиқларига хос енгил ва ўйноқ оҳанги, содда ва равон ифода тарзи, баҳор ва Наврўз мавзусининг ишқ-муҳаббат туйғуларига мос равишда тасвирланиши билан ажралиб туради. Мумтоз адабиётда баҳорни ёшликка, йигитлик даврига, шодликка, ишқ-муҳаббатга, келинчақка, гўзал маъшукка қиёслаш кўп учрайди. Аммо маъшукка висолсини орзу қилиб, унинг ҳуснини баҳорга ташбех қилиш фақат Камий Намангоний бадий тафаккурига хосдир:

Орзуён баҳори ҳуснунг-ла
Кўз ёшим мисли жола, эй соқий.

ҚАРДОШЛИК РИШТАЛАРИ

Ўзбек-озарбойжон маданий-адабий алоқалари қадим тарихга эга. Низомий Ганжавий ижодини билмаган ўзбек зиёлиси, Алишер Навоий асарларини ўқимаган озар шеърсевари йўқ. Мустақиллик йилларида ҳам ўзбек-озарбойжон адабий алоқалари узлуксиз давом этаётганлигини ҳар икки халқ тилида чоп этилган антологиялар, таржима асарлари мисолида кўриш мумкин. Шунингдек, ўзбек матбуотида озар шоир ва ёзувчиларининг асарлари тез-тез босилиб турибди. Озарбойжонда нашр этиладиган "Сўз сеҳри" газетасининг 2015 йил октябр сониди Ўзбекистон халқ шоирлари Мухаммад Юсуф, Иқбол Мирзо, ёш ижодкорларимиздан Ботир Эргашев шеърларининг Аида Эйвазли таржима-

сида эълон қилиниши ўзбек адабиётига қардошларимизнинг эътиборидан далолатдир. Яқинда Озарбойжоннинг Сумгаит шаҳрида рус тилида чоп этилган «Қалбим» («Душа») деб номланган адабий тўплам ҳам ана шундай яқин алоқалар таъсирида дунё юзини кўрди. Тўпламда жамланган ўзбек ва озарбойжон шоир, ёзувчиларининг асарларини Шахло Қосимова рус тилига ўттирган.

Ўзбекистон халқ ёзувчиси Саид Аҳмаднинг «Алла» ҳикояси, Ўзбекистон халқ шоири Абдулла Орипов шеърлари ҳамда Ўзбекистон халқ ёзувчиси Мухаммад Али, таниқли

Дарҳақиқат, соқийномалар ўз табиатига кўра яратувчанлик, инсонга ҳаёт инъом этган неъматларни қадрлаш, ўтаётган умрининг ҳар лаҳзасини ганимат билиш, доим яхшилик ва эзгуликка интилиш лозимлигини ўқтиради; инсонлар ўртасидаги меҳр-оқибат, ишқ-муҳаббат, вафо ва садқоқат, дўст-биродарлик каби тушунчаларни тарғиб қилади. Шу сабабли, уларда табиат гўзалликлари, айниқса, баҳорни, хусусан, Наврўзни васф этиш анъанавий мавзулардан саналади. Шоир Оқилнинг мусаддас-соқийномаси ҳам фикримизнинг яна бир исботидир. Асарда баҳор фасли келганлигидан, унинг май базми ва хурсандчиликлар фурсати эканлигидан шодланиш мазмунини устунлик қилади: "Ким ўтиб қиш фасли эмди етди фасли баҳор". Шунингдек, баҳор тасвири, кўтаринки кайфиятнинг васф этилишига қараб, уни ғазал-соқийномаларга ҳам қиёслаш мумкин:

Шукрлилоҳ, ул пари ул дам санга дамсоз эрур,
Базми васлида бори асбоби ишрат соз эрур,
Сўхбати жонон муяссар, дарди меҳнат оз эрур,
Боғларда банго айш этмак иши оғоз эрур,
Соқий, келтурғил ишрат бодасини Наврўз эрур,
Шоҳи одил давридур, эл барча сарафроз эрур.

Албатта, Шарқ шеърлятида шунчаки мазмундор фикр айтиш, туйғуларни мисраларга тизиб чиқиш эмас, ана шу фикрни гўзал бадий санъатлар воситасида таъсирли қилиб ўқувчиға етказиш муҳим саналган. Соқийнома шеърларнинг баҳор мадҳига бағишланган ўринларида ҳам бу фикрларнинг исботини кўриш мумкин. Масалан, Нодим Намангоний соқийномасининг "Кетур, соқий, бодаи ҳар қат баҳор, Эрур дашт, саҳро ичра лолазор" байти билан бошланган бандида баҳор ва табиат гўзалликлари тас-

вири, оламнинг қувончу шодликлари шоир фикр-туйғулари, бахту қувончига уйғун тарзда ифодаланар экан: "Оқиб ишрат иймомига сабзу тамал, Баробар бўлиб элга лайлу наҳор" ёки "Бу айём бахти фазода мени, Йиқитди сабза ғизоси хумор" каби), мисралардаги жонлантириш санъати бадий тасвирнинг гўзаллиги, жонлигини таъмин этган:

Кўтарди наво қамару андалиб,
Бўлур саросар сабзу гул ошкор.

Хусни таълил санъати шоир ҳаёлий оламида тиклаган бетакрор ҳаётинг манзаранинг энг гўзал ифодаси, ташбехнинг юксак кўриниши эканлиги аён. Ғунчани жонлантириб, унда яширинган мазмундан оғоҳ этар экан, шоир Султоний ҳам хусни таълил воситасида ўз фикрларини қуйидагича далиллайди:

Очиди ғунча тумори, маълум ўлди мазмун,
Будурким фавт қилманг, мавсуми гул жоми гулғун.

Аслида бундай дамлар нафақат хурсандчиликлар, балки ғам-андуҳни унуттиш, турмуш ташвишларидан йироқлашиш, ўтаётган лаҳзаларни қадрлаш учун ҳам инсонга берилган бир имкон. Шу сабабли, шоир "ғами мозию мустақбал"ни "жоми саҳбо"га, "кўнгул ойинаси"даги "занги ғамни" "гулшан гулларининг хуш тамошо"сига қарши қўяр экан, ўзига хос қарашларини тазод санъати орқали ифода этади:

Ғами мозию мустақбални чекма, эй ҳазин кўнгул,
Ажаб беҳжатфизо айёмдур, жоми саҳбодур.
Кўнгул ойинасининг занги ғамни йўқ қилай десанг,
Кириб сайр айла гулшан гулларини хуш тамошодур.

Айтиш жоизки, соқийномаларда тириклик таянчи, олам янгилиниши, қувончу шодлиқнинг рамзи бўлган баҳор ҳаётсеварлик туйғуларини юзага чиқариш, ижодкорнинг руҳий ва фикрий оламини кашф этиш, унинг борлиққа, табиат ўзгаришлари ва олам ҳодисаларига муносабатини билишда беқиёс ўрин тутади. Бу шеърларда Наврўз ҳаёт қувончу шодлиқларининг ибтидоси, инсон қамолотининг асоси, яратувчилик ва бунёдкорлик пойдевори, дўст-биродарлик, ўзаро яқинлик дояси, барча эзгуликларнинг манбаи сифатида улуғланади. Баҳор, гул фасли, ёшлик айёми, Наврўз сингари ҳаётсеварлик тимсоллари соқий, қадаҳ, май каби тушунчалар ифодаляётган фикр-туйғуларнинг жонли ифодаси эстетик завқни янада оширишга хизмат қилади. Хуллас, Баҳор ва Наврўз соқийнома шеърларга ниҳоятда уйғун, муштарак ва айри тасаввур этиб бўлмайдиган мавзулардирки, буни юқоридagi кузатишларимиз тасдиқлайди.

Максуд АСАДОВ,
ЎЗР ФА Алишер Навоий номидаги
Тил ва адабиёт институти илмий ходими

Янги нашр

Ижодкор Улуғбек Ҳамдамнинг шеърлари ва Уйғун Рўзиевнинг «Оқ денгиз» ҳикояси тўпламдан ўрин олган. Қардош озарбойжонлик ижодкорлардан эса Иброҳим Илёсли, Маориф Султон, Сулаймон Хусайнов, Саиф Қоратўпроқ, Садаи Шакарли, Одила Назар, Турол Болабейли, Ойбениз Алиёр, Элман Товузнинг асарлари ҳам киритилган. Тўпламда муаллифлар ҳақида қисқача маълумот берилган.

Адҳамбек АЛИМБЕКОВ,
Ўзбекистон Ёзувчилар
уюшмаси Халқаро
алоқалар ва бадий таржима
бўлими масъул котиби

БАДИЙ СЎЗ СЕҲРИ

Таниқли адабиётшунос олим, мумтоз адабиётимизнинг талабчан тадқиқотчиси Ваҳоб Раҳмоннинг "Мумтоз сўз сеҳри" асари нашрдан чиқди ("Ўзбекистон" нашриёти, 2015). Ундан синчков олимнинг матншуносликка доир сара мақолалари жой олган. Тўплам "Навоий китоби узра мук тушиб..." , "Бобуршунослик" ҳамда "Мумтоз сўз масъулияти" номли бўлимлардан таркиб топган. Илк бўлимга Навоий ҳаёти ва ижодий мероси, бу борада қилинган ишлар, навоийшуносликдаги ўсиш-ўзгаришга бағишлаб турли йилларда ёзилган йиғирма тўртта мақола жамланган. Уларнинг барчасини Алишер Навоийга бўлган муҳаббат умумлаштириб туради.

Айниқса, тўпламдаги дастлабки мақола — "Навоий даҳоси"да Ваҳоб Раҳмон ўзбек навоийшунослигига хос алоҳида хусусиятлар, шоир меросининг ижтимоий-эстетик ҳамда бадий-индивидуал жиҳатлари ҳақида салмоқли қарашларни баён этган. Олим Навоий ижоди мисолида матншунослик тарихи ва тараққиётга назар солади. Умуман, илк бўлимдаги мақолалар теран таҳлили, асосли фикрлари, органиал ёндашуви, илмий қарашлари, мантиқий умумлашмалари билан ўқувчи диққатини тортади.

Адабиётшуноснинг изланишлари Навоий ижоди ва уни ўрганиш билан чекланиб қолмаган. Китобнинг "Бобуршунослик" номли бўлимида жой олган мақолалари унинг қизиқлиқ доираси кенг эканини кўрсатади, тадқиқотлари йўналишидан қатъий назар, мулоҳазалари илмий асосланган, ҳолис-лиги билан эътиборни тортади. Чунончи муаллиф Бобурнинг саркарда, шох, шоир сифатидаги фаолияти билан бирга унинг шахсий фазилатларини ҳам ёритади. Бу жиҳат эса адабиёт илосмандларини Бобурга янада яқинлаштиради, ўқувчи ўзи учун уни инсон сифатида кашф қилади, фаолиятдан тасвирланиб ибрат олишга интилади.

Мумтоз адабиёт ҳақида фикр юритиш ҳар қандай тадқиқотчига масъулият юклайди. Хусусан, жуда кўп тадқиқотларга мавзу бўлган, ҳар бир сўзи алоҳида синчиқлаб ўрганилган, қайта-қайта таҳлилга тортилган ҳазрат Алишер Навоий мероси ҳақида янги гап айтиш осон эмас. Аммо олим улғушорининг ижоди, шахсини янги ракурсдан туриб ўрганади, асарлари наشري-

да йўл қўйилган айрим ғализлик, камчиликларни таҳлил қилиб, асослаб, тўғрилаб кетади. Умуман, "Мумтоз сўз сеҳри" тўплами марказида Навоий

Китобингизни ўқидим

ижоди ва навоийшунослик масалалари туради.

Муаллифнинг илмий, назарий, адабий манбалардан чуқур бабардорлиги

китобнинг ҳар бир саҳифасида сезилади. Айниқса, қўлёзма матнларни текшириш, талқин қилиш, кирилл алифбосига ўтказишда йўл қўйилган хатоларни зукколик билан тўғрилаган мақолалари фикримиз далилидир. Китобнинг ушбу муаммолар муҳокамасига бағишланган мақолалардан таркиб топган "Мумтоз сўз масъулияти" бўлимида Ваҳоб Раҳмон

ҳассос таҳлилчидан талабчан мунаққидга айланади, нашрларда йўл қўйилган ҳар бир хатони асл матнга таянган ҳолда асослаб беради. Бунда у ахлитлик тамойилига таянади, яъни нотўғри ўқилган сўзнинг ўзинигина эмас, тугал маъно, ахлит поэтик манзара ҳосил қилган қисмини (бир мисрадан токи тўла ғазалгача) олиб таҳлил қилади. Бунда сўзнинг луғавий ва контекстдаги маъноларини таққослаш йўлидан боради.

Зийрак ўқувчи умуман мумтоз сўз, уни қўллаш ва англашга бағишланган мазкур тўпламнинг Алишер Навоий ижодига доир қисми нисбатан салмоқли эканини пайқайди. Олимнинг ўзгача муҳаббати, чексиз ҳайратни, муҳлис ва илм одами сифатидаги самимий эътирофини ўзига юқтиради. Беэтибор қўллаётганимиз, исроф этаётганимиз, аксар ножоиз либос кийдираётганимиз Сўзнинг аслида инсон моҳиятини ташкил этувчи ҳодиса эканга амин бўламиз. СўЗ айтиш, аввало, илм, сўнг масъулият экани тўпламдаги ҳар бир мақолада таъкидланади.

Шу ўринда нашр дизайни ҳақида бир мулоҳаза. "Мумтоз сўз сеҳри" китоби мазмун ва шакл жиҳатидан тўла уйғун. Муқовага топиб ранг берилган, айниқса, китоб номининг бироз бўртма ҳарфлар билан битилгани ўқувчини мутолаага руҳан тайёрлайди, дил билан берилган безаклар нашрнинг эътиборни тортадиган яна бир жиҳатидир.

Мухайё ИСМОИЛОВА,
филология фанлари номзоиди

Жаҳон адаблари адабиёт ҳақида

ИНСОН ТАРБИЯСИ УЧУН

Диккенс ва Бальзакка ўхшаган ижтимоий реалистлар ҳолис ва оддий реализмга шу қадар содиқ эдиларки, бунинг учун уларга бутун фаолиятлари давомиди таъна қилиб келишди. Уларнинг бирортаси тирикчилигида сўз санъаткори сифатида тан олинмади. (Бальзакни ҳатто Француз академиясига қабул қилишмаган.) Бироқ айтиш жоизки, 1860-йиллардан адабиётшунослар, романчилар ва танқидчилар қуйидагича мазмундаги назарияни ишлаб чиқа бошлашди: реализм улкан бадий имкониятларга эга, бироқ у, агар юксак реаликни... самовий микёсани... боқий қадриятларни... ахлоқий онгни тасвирлашга йўналтирилмаса сийқаси чиққан, эскириб кетган нарсаларга айланади. Бундай қарашлар эса адабиётни тўғридан-тўғри маънавий-ахлоқий вазифани бажарадиган, авлодларга мурожаат воситаси, деб биладиган эски классик аънаналарга олиб келди. 1920-йилларга келиб ижтимоий реализм романи зерикарли бўлиб туйила бошлади.

Том ВУЛФ

Ҳозир чивиннинг қақшидан "ҳимояланадиган" вақт эмас, оддий ва энг муҳим ҳақиқатлар бадий ифодасини кутаётди. Тирик сўз — бу бизнинг жаवобимиз ва у эътиборга лойиқдир.

Оддий ҳақиқатлар шаффофлаётди. Одамлар шоирдан поэзияни кутмоқда. Фақат поэзия уларнинг орзу-умидларига муносиб жаовб бўлмоғи мумкин.

Уолтер ЛОУЭНФЕЛС

Ерда минглаб ипларга чандиб боғлаб ташланган Гулливер ётибди, сон-саноксиз лилипутлар устида сакраб уни қимирлашга қўймайди. Сўзлар ҳам худди шундай: улар кўз олдимида ғужон ўйнаб, энг кераклисини тўтиб олишга ҳалал беради, аниқ маромни, оҳанг ва ранг-белгини илғаб олишга қўймайди. Бироқ ички сезги, эҳтимол, чиниққан хотира туйқусдан "яр" этиб менга яна ёрдамга келади. Гоҳида соатлаб энг керакли, аниқ сўз ёки иборани излаб азоб-ёқмадан, қоғоз, қаламни четга суриб қўяман. Кейин қандайдир турткидан тун ярмидан уйғонаман, чунки ўша сўз ёки ибора мудроқ онгимда чўғдай яллиғланади.

Эллен ГЛАЗГОВ

Бахтсизлик шундаки, аксарият ёшлар чоп этилган нарсани ҳаёт ҳақиқати ўрнида қабул қилади, уларга бор нарса, деб ишона бошлайди ва ўқиганларига таққид қилади. Мен эса барибир ишонаман, вазият яхши тарафга ўзгаради, яъни маккулатурадан теран мазмунли адабиёт устун келади. Бетаин нарсалардан — китобдигисидан ҳам, кинодигисидан ҳам одамлар безади. Эҳтимол, шундай бир кун узок эмасдирки, ўшанда ёзувчилар ўз иши билан машғул бўлади — аслида бурчи нимадан иборатлигини англаб, умуминсоний эзгулик тажрибаларининг мирозларига айланишади. Ва шунда ёшлар уларга яна таъзим қиладилар.

Патрик СМИТ

Шоир ҳам муаллим... Лирик шеърлар, айниқса қисқалари, кучли педагогик таъсир воситаси ўрнини босади. Бунда барча таркибий қисмлар ягона кенг қамровли жараёнига уйғунлашади. Биргина жиҳат, яъни шеърни тинглашларининг ўзи одатдаги таълим тизими доирасини кенгайтиради. Шеър битиш, ҳатто битта шеър ёзиш, майли, ҳали маромига етказилмаган, хомроқ бўлса-да, уни ёзган муаллифи характериға хос қандайдир хусусиятини ўзида ифодаласа, демак, буни инсоннинг тарбия, таълимдаги ўзига хос ютуғи, дейиш мумкин.

Теодор РЕТКЕ

Ўзбек миллий академик театри сахнасида кўп йиллардан буён қайта-қайта сахналаштириб келинаётган "Алишер Навоий" (Уйғун, И.Султон) пьесаси бугун яна сахнада.

Спектаклни Ўзбекистон Республикаси санъат арбоби Рустам Ҳамидов сахнага олиб чиқди. Аввало, Р.Ҳамидов режиссурасидаги ҳақиқий профессионализм спектакл иштирокчиларига маъқул келди. Азалдан шакланган ҳаётбахш аъналар асосида режиссёр ва актёрларнинг тўла ижодий ҳамкорлиги, репетицияларнинг юксак профессионал савияда ўтгани спектаклнинг

Образлар талқини ҳақида гап борганда, аввало, таниқли актёр Бехзод Муҳаммадқаримов ижросидаги Алишер Навоий ролига тўхталиш лозим. Актёр ушбу ролда тажрибали, сахна маданиятига эга мохир санъаткор эканини намойён қилган. Сахнада юриш-туришининг ўзидаёқ бекиёс зиёли шахс намойён бўлади. Биринчи кўринишда кўнглида тугён ураёт-

Б.Муҳаммадқаримов Навоийнинг жасорати, қарориди қатъий тура билишини, ҳиссиётини жиловлаб олишини ҳам кўрсата билади.

Асосий қарама-қаршилик Алишер Навоий билан Мажиҳиддин бошлиқ беклар, амалдорлар орасида кечади. Сўнгги йилларда қатор спектаклларда бош ижобий қаҳрамонларни ижро этиб, маълум бир йўналишда ижод қилиб келаётган таниқли актёр М.Абдуқундузов Мажиҳиддин ролида актёрлик санъатининг бошқа кутбига хос ижро усуллари, ифода воситаларини излаб топган.

нинг шохона либослари Мажиҳиддинлар дунёси — ҳашаматлар ичида яшаётган чиркин, рикор, ғаламис жоҳиллар дунёси эканини, саройда Мўмин Мирзо-ларни, яъники, келажакни маъв

Талқин ва таҳлил

этувчилар ҳукм сураётганини кўрсатади.

Албатта, спектакл камчиликлардан холи эмас. Лекин изланувчан, истеъдодли актёрлар режиссёр билан ҳамфирқликда образларнинг тўғри талқинига эриша оланлар. Жозибали, бир умр томошабин хотирасида сақланиб қоладиган сахнавий портрет яратишга муваффақ бўлганлар. Бир сахнада қисқа муддат кўриниб чиқиб кетадиган кизикчи Абулвосе образи актёр Абдураим Абдуваҳобов ижросида ана шундай ноёб образлардан бирига айланган. Шу билан бирга Навоий, Гули, Хусайн Бойқаро, Мажиҳиддин ва бошқа катта-кичик образлар устидаги ижодий изланишлар давом этади, деб ўйлаймиз.

Зеро, айнан мазкур спектаклни сахналаштириш жараёни ижодий изланиш профессионал режиссёр бошчилигида амалга ошса муваффақиятлик кечиси, бақувват сахна асари дунёга келиши мумкинлигини яна бир қарра исботлади. Театр режиссёри, деган машаққатли касбни ҳамма ҳам уйдалаб кетавермаслигини, ҳақиқий профессионал режиссёрлар бармоқ билан санарли эканини бугунги ижод жараёнининг ўзи ҳам кўрсатиб турибди. Ҳозир кўп ҳолларда актёрлар, ҳатто рассомлар ҳам спектакл сахналаштиришга киришиб кетишди. Худди истаган одам пьеса ёзишга уринаётгани каби. Албатта, ҳеч кимга бу ишни қилма, деб буйруқ бериб бўлмайди. Лекин гап маънавий, маданият, тарбия ҳусусида борар экан, бу соҳаларга дахлдор санъаткорлардан ҳалқимиз профессионал фаолиятини талаб қилишга ҳақли, деб ўйлаймиз. Репетиция жараёнида Навоийнинг тасаввур этиш қийин. "Мен учун тож-тахтни сақлаш ҳар нарсадан муҳим", дегуви ҳукмдорнинг ҳақиқий вафодор дўсти фақат Алишер Навоий экани спектаклда яққол англашлади. Ҳиротнинг гуллаб-яшнаши, олимлар санъаткорлар кўним топадиган худудга айланишида ҳам Навоий шахсияти муҳим ўрин тутиши маълум. Шу маънода Навоий ҳақидаги зиддиятлар замон зиддияти, нур билан зулмат зиддияти эдики, бу спектаклнинг мазмунини, режиссёр концепциясининг асосини ташкил этади.

Рассом Бахтиёр Тўраевнинг маҳобати сахна безаги, амалдорлар-

Тоир ИСЛОМОВ, профессор

САҲНА САНЪАТИ БАЙРАМИ

Бошланиши биринчи саҳифада.

Миллий академик драма театри "Алишер Навоий", Муқимий номидаги мусикий театр "Лайли ва Мажнун", Алишер Навоий номидаги катта театр "Садоқат" миллий операси ва "Тўмарис" балетини, академик рус драма театри ижодкорлари "Ижодим халқимга бахшида" спектаклини сахналаштирдилар.

Бундай ижодий изланишлар вилоят театрларида ҳам давом этмоқда. Жумладан, Самарқанд вилоят мусикий театрида "Мирзо Улуғбек" тарихий спектакли сахналаштирилди. Фарғона вилоят театрида Алишер Навоий достони асосида "Етти водий" спектакли қўйилди. Бухоро вилоят мусикий театрида "Соҳибқироннинг сўнгги туши", Қашқадарё вилоят мусиқали драма театрида "Қирол Лир" сингари тарихий асарлар сахналаштирилмоқда. Бу рўйхатни узоқ давом эттириш мумкин.

Театрларимизнинг хорижий ижодкорлар билан ҳамкорлиги йил сайин юқори натижалар бераётганини қувонч билан таъкидлаш лозим. Ўзбекистон Ёшлар театри 2015 йилнинг апрел ойида "Болтик уйи" халқаро театр санъати фестивалида "Қизил ёлканлар" спектакли билан муваффақиятли иштирок этди. Театр "Болтик уйи" халқаро театр санъати фестивали билан ҳамкорликда "Тинчликнинг биринчи кунини" номли лойиҳа устида иш олиб борди. 20 май кунини Тошкент шаҳрида мазкур спектакл намойиш этилди. Москва шаҳрида ўтказилган А.П.Чехов номидаги Халқаро театр санъати фестивали доирасида ёш режиссёрларнинг маҳорат машғулотларида Самарқанд вилоят рус драма театри режиссёри Ҳасан Бурхонов катнашди. Хоразм вилоят кўғирчоқ театри "Лазги" спектакли билан Англиянинг Эдинбург шаҳрида ўтказилган халқаро фестивалда муваффақиятли иштирок этди.

Корея Республикасининг Ўзбекистондаги элчихонаси ҳамда Ўзбекистон

Ёшлар театри ҳамкорлигида Кореянинг "Хэбома" театри ижодкорлари томонидан яратилган "Макбет" (В.Шекспир) спектакли Ёшлар театри сахнасида намойиш қилинди. Буюк Британиянинг Вильям Шекспир асос солган "Глобус" театри жамоаси юртимизга ташриф буюрди. Жамоа Шекспир қаламига мансуб "Гамлет" спектаклини Ўзбек миллий академик драма театри сахнасида намойиш этди. Икки кунлик форум давомида "Театр санъати масалалари"га бағишланган семинар ўтказилди ҳамда республикада Шекспир асарлари асосида сахналаштирилган спектакллардан тасвирий лавҳалар ва сахна безаклари кўргазмаси намойиш этилди.

Аънавий равишда ўтказиб келинаётган "Этироф-2015" мукофотида сазовор бўлганлар орасида Миллий театр актёрлари Феруз Бурхонов ва Шахло Темирова, шунингдек, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган артист Гулбаҳор Йўлдошеванинг борлиги театр санъати ҳаётида муҳим воқеа бўлди.

Бу йилги Халқаро театр кунини нишонлаш учун ҳам қизгин тайёргарлик ишлари олиб борилмоқда. Тантанали байрам тадбири "Жар" спорт мажмуасида ўтказилади. Шунингдек, театрларда премьера, янги спектакллар намойишлари, ижодий учрашувлар уюштирилади.

Шунингдек, театр санъати соҳасида кўплаб ижодий-ташқилий воқеалар бўлиб ўтиши кутилмоқда. Мумтоз асарларнинг "Сарҳисоб-2016", "Актёр ижодида рақс санъати" II кўрик-фестивали, маданият ва санъат коллежларининг "Йилнинг энг яхши спектакли" кўрик-танлови, Кўғирчоқ театрларининг аънавий X кўрик-фестивали каби қатор йирик тадбирлар шулар жумласидандир. Бу каби тадбирлар юртимиз театр санъатининг юксалишида муҳим аҳамият касб этишга ишонамиз.

Эсонбой УРИНОВ,
"Ўзбектеатр" бирлашмаси
бўлими бошлиғи

ЭЗГУ МАҚСАД ЭГАЛАРИ

Хар бир соҳа ривож, аввало, ташаббусдан бошланади. Ана шу эзгу мақсаднинг эгаси ўз касбининг асл мутахассиси, уйдабурон тадбиркорю санъаткори бўлса, албатта, катта натижага, жамият рабгабига эришади. Мустақиллик шарофати билан мамлакатимизда барча соҳаларда истиқболли режалар учун кенг имконият яратилгани боиси шунда. Кеча пойтахтимиздаги "Туркистон" саройида бошланган "Ташаббус — 2016" кўрик-танловининг республика босқичи бунга мисолдир. Ўзбекистон Республикаси Президенти соврини учун тадбиркорлар, фермерлар ва хунармандлар ўртасида Савдо-саноат палатаси томонидан ташкил этилган ушбу аънавий танловда йил якунларига кўра илғор натижаларга эришган, хизмат кўрсатиш, ишлаб чиқариш соҳаларида ташаббус кўрсатаётган юрдошларимиз истиқболли лойиҳаларини намойиш этишмоқда.

Ихлос аҳли учун ҳам ўзига хос синов майдонига айланган танлов

"Ташаббус — 2016"

кўргазмасида мамлакатимиз худудларида ташқи бозорда харидоргир бўлган халқ амалий санъати намуналарини тайёрлаётган хунарманд усталар ўз маҳсулотлари билан фаол иштирок этаётгани эътиборимизни жалб қилди.

— Ушбу танлов замонвий ишлаб чиқариш, саноат, кичик тадбиркорлик каби соҳалар билан бир қаторда, халқ амалий санъати раванакига ҳам ҳисса қўшаётгани қувонarli ҳол, — дейди Шахрисабз кулолчилик мактаби давомчиларидан бири, ёш хунарманд Рустам Музаффаров. — Икки йилдан буён мазкур танловда иштирок этаман. Бу йил Қашқадарё вилоятида хунармандлик йўналишида биринчи ўринни эгаллаб, республика босқичига йўлланма олдим. Лойиҳам асосида вилоятларда хунармандлик устaxonаларини ташкил этиб, ёшлар, коллеж бити-

рувчиларини жалб қилишни режалаштирганман. Асосий мақсадим кўп минг йиллик тарихга эга кулолчилик санъати аънавалари ва сир-асрорларини келажак авлодга етказиш, миллий санъатимиз намуналарини халқаро майдонга олиб чиқиш.

Танловда иштирок этаётган илғор тадбиркорлар, фермер ва хунармандлар пойтахтимиздаги касб-хунар коллежлари ва лицей ўқувчилари, олий ўқув юрлари талабалари учун маҳорат сабоқларини ҳам ўтказишмоқда. Кўргазма намуналарини турли соҳа вакиллари, тажрибали мутахассислар билан бир қаторда, катта талаба ва қадимий оstonасида турган ҳаётаба ва кўйишчилар ҳам фарқ қолдираётгани йўқ. Қизиқувчан ёшлар орасидан яқин йиллар ичида "Ташаббус"нинг янги иштирокчилария голиблари етишиб чиқса ажабмас.

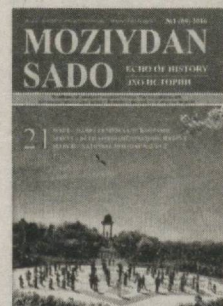
Эркин ФАҚИРОВ

Журналларни варақлаганда

"MOZIYDAN SADO"

2016 йил 1-сон

Шуқуҳли Наврўз байрами кунлари чоп этилаётган журналнинг илк саҳифаси "Буюк аждодлар ворислари" сарлавҳали бош мақола билан очилади. Ёш олимлардан Дурбек Сайфуллаевнинг "Эзгуликка асосланган дипломатия" мақоласида

Марказий Осиёнинг қадимги мамлакатларида шакланган ўзига хос муносабатлар ҳақида фикр юритилган. Жанубий Корея тадқиқотчиси Юн Ши Не ўзбек ва корей турмуш тарзи, маданияти ва аънаваларини таҳлил қилар экан, Наврўз ва Сол байрамларида хос кўплаб умумийликларга тўхталиб ўтган.

Ўзбек адабиёти тарихига бағишланган мақолада Соҳиба Каримова Пўлатхон Қаюмийнинг "Тазкирай Қаюмий"идаги маълумотларни ўрганади. Унда XIX аср охири — XX аср бошида яшаб ўтган Нозик, Лайли, Хоний каби шоирлар ҳаёти ва ижоди ҳақида сўз юритилади.

Элдор Асанов мақоласи Ургут шаҳри ва маҳалла-ларининг сўғча топонимларини ўрганишга бағишланган. Ёш тарихчи олим Тимур Нурулин томонидан қиёсан таҳлил қилинган Чамбил ҳукмдори Гўрўғли ҳақидаги ва Шамбил ҳақидаги Тибет ривояти ўқувчини бефарқ қолдирмайди, деб ўйлаймиз.

Шунингдек, журнал саҳифаларидан жой олган Саодат Файзиёвнинг "Таржима — миллатлараро маънавий ришта", Бинафша Нодирнинг "Асрий аънаваларни тиклаш ва ривожлантириш", Наргиза Алимованинг "Фарғона водийси ипакчилиги", Фарход Абдуллаевнинг "Ўзбекистонда дамли чолгулар оркестри тарихидан", Дилдора Умарованинг "Ўзбекистон замонвий рангтасвири", Мамажон Маматовнинг "Сайфиддин Муҳаммад Фарғоний" номли мақолалари ҳам журналхонларда қизиқиб ўйотиши табиий.

Зилола ТўРАБОЕВА

НАВРЎЗ ШУКУҲИ

Тошкент Фотосуратлар уйида очилган фотокўргазма Наврўз умумхалқ байрамига бағишланди. Унда бағир фаслининг ҳаётбахш лаҳзалари акс этган етмишдан ортиқ фотосурат намойиш этилмоқда. Экспозициядан нафақат Рустам Шарипов, Файрат Шукуров, Абдуғани Жумаев, Станислав Канаки сингари юртимиз ижодкорларининг ижод намуналари, балки Ўзбекистондаги хорижий давлатлар элчихоналари вакилларининг суратлари ҳам ўрин олган.

Ранг-баранг манзараларда юртимизда Наврўз байрамнинг ўзгача шуқуҳи, янги кўринишлари ва дунёнинг бошқа мамлакатларида бахор байрамини нишонлаш аънаваларини кўриш завқли. Руминия, Украина, Хитой Халқ Республикаси, Вьетнам Социалистик Республикаси, Индонезия Республикаси элчихоналарининг иштироки байрамнинг халқаро аҳамиятини яна бир бор таъкидлайди. Ёш ижодкорлардан Жасур Жумаев, Дамир Хайдаров ҳамда Ўзбекистон Миллий ахборот агентлиги фотомуҳбирлари Аъло Абдуллаев, Сарвар Ўрмоновларнинг яшил фасли тара-нум этувчи суратлари томошабинларда катта таассурот қолдирди.

Фарзона КОМИЛОВА

Ўзбекистон Бадий академиясининг кўргазмалар залида Наврўз байрамига ҳамда ўзбек циркининг асосчиларидан бири, Ўзбекистон халқ артисти, биринчи масҳарабоз, чавандоз аёл Муборахон Зарипованинг хотирасига бағишланган "Цирк ташриф буюрди" номли кўргазма ташкил этилди. Экспозициядан тарихий фотосуратлар, ҳужжатлар, афишалар, совринлар, рангтасвир ва графика асарлари ўрин олган. Цирк артистларининг турли йиллардаги либослари, шунингдек, мохир ча-

вандоз Карим Зарипов ва Муборахон Зарипованинг кийим-кечаклари соф миллий руҳи билан диққатни тартади. Айниқса, М.Зарипованинг хилма-хил заргарлик буюмлари, елпигич ва кутчалари шарқона нақшларга бойлиги билан томошабинларда қизиқиш уйғотди.

Е.Мельников, М.Пашковская, С.Чуфарнов, О.Амиркулов, Р.Миртожиев сингари таниқли ижодкорларнинг цирк ҳаётига бағишланган турли манзара ва хайкалтарошлик асарлари муҳлисларга ажойиб тўхфа бўлди. Бугун Карим ва Муборахон Зариповлар сулоласи дунё бўйлаб тантанали юришларни давом эттирмоқдалар. Элита Зарипова ва Ҳаким Зарипов ота-оналарига муносиб фарзанд бўлиб, ўзбек цирки машъаласини баланд кўтаришга катта ҳисса қўшдилар. Гавхар Зарипова эса кўп йиллар "Қуёшли Ўзбекистон чавандозлари" труппасида фаолият кўрсатади ва "Ўзбекистонда хизмат кўрсатган артист" унвонига муяссар бўлди. Гавхар опаннинг фарзандлари Карима ва Эркин Монте-Карло фестивалида нуфузли совринга сазовор бўлганлар. Ўзбекистонда хизмат кўрсатган артист Улуғбек Зарипов "Ўзбекистон Амазонкалари" томошасига раҳбарлик қилган. 2008 йил охирида ушбу ноёб томоша Гиннес рекордлари китоби-га киритилган.

Тадбир доирасида Зариповлар сулоласи вакиллари ҳамда Республика эстрада-цирк коллежи талаба ва ўқитувчилари томошабинларни цирк тарихи билан таништириб, жўшқин чиқишлари билан уларга ҳуш кайфият бағишладилар.

С.КОСИМОВА

Журналистларнинг ижодий уюшмаси

Журналистларнинг ижодий уюшмаси

Журналистларнинг ижодий уюшмаси

Журналистларнинг ижодий уюшмаси

Журналистларнинг ижодий уюшмаси

Журналистларнинг ижодий уюшмаси

Журналистларнинг ижодий уюшмаси

Журналистларнинг ижодий уюшмаси

Журналистларнинг ижодий уюшмаси

Журналистларнинг ижодий уюшмаси

Журналистларнинг ижодий уюшмаси

Журналистларнинг ижодий уюшмаси

Журналистларнинг ижодий уюшмаси

Журналистларнинг ижодий уюшмаси

Журналистларнинг ижодий уюшмаси

Журналистларнинг ижодий уюшмаси

Журналистларнинг ижодий уюшмаси

Журналистларнинг ижодий уюшмаси

Журналистларнинг ижодий уюшмаси

Журналистларнинг ижодий уюшмаси

Журналистларнинг ижодий уюшмаси

Журналистларнинг ижодий уюшмаси

Журналистларнинг ижодий уюшмаси

Журналистларнинг ижодий уюшмаси

Журналистларнинг ижодий уюшмаси

Журналистларнинг ижодий уюшмаси

Журналистларнинг ижодий уюшмаси

Журналистларнинг ижодий уюшмаси

Журналистларнинг ижодий уюшмаси

Журналистларнинг ижодий уюшмаси

Журналистларнинг ижодий уюшмаси

Журналистларнинг ижодий уюшмаси

Журналистларнинг ижодий уюшмаси

Журналистларнинг ижодий уюшмаси

Журналистларнинг ижодий уюшмаси

Журналистларнинг ижодий уюшмаси

Журналистларнинг ижодий уюшмаси

Журналистларнинг ижодий уюшмаси

Журналистларнинг ижодий уюшмаси

Журналистларнинг ижодий уюшмаси

Журналистларнинг ижодий уюшмаси

Журналистларнинг ижодий уюшмаси

Журналистларнинг ижодий уюшмаси

Журналистларнинг ижодий уюшмаси

Журналистларнинг ижодий уюшмаси

Журналистларнинг ижодий уюшмаси

Журналистларнинг ижодий уюшмаси

Журналистларнинг ижодий уюшмаси

Журналистларнинг ижодий уюшмаси

Журналистларнинг ижодий уюшмаси

Журналистларнинг ижодий уюшмаси

Журналистларнинг ижодий уюшмаси

Журналистларнинг ижодий уюшмаси

Журналистларнинг ижодий уюшмаси

Журналистларнинг ижодий уюшмаси

Журналистларнинг ижодий уюшмаси

Журналистларнинг ижодий уюшмаси

Журналистларнинг ижодий уюшмаси

Журналистларнинг ижодий уюшмаси

Журналистларнинг ижодий уюшмаси

Журналистларнинг ижодий уюшмаси

Журналистларнинг ижодий уюшмаси

Журналистларнинг ижодий уюшмаси

Журналистларнинг ижодий уюшмаси

Журналистларнинг ижодий уюшмаси

Журналистларнинг ижодий уюшмаси

Журналистларнинг ижодий уюшмаси

Журналистларнинг ижодий уюшмаси

Журналистларнинг ижодий уюшмаси

Журналистларнинг ижодий уюшмаси

Журналистларнинг ижодий уюшмаси

Журналистларнинг ижодий уюшмаси

Журналистларнинг ижодий уюшмаси

Журналистларнинг ижодий уюшмаси

Журналистларнинг ижодий уюшмаси

Журналистларнинг ижодий уюшмаси

Журналистларнинг ижодий уюшмаси

Журналистларнинг ижодий уюшмаси

Танлов давом этмоқда

Журналистика соҳасида "Олтин қалам" XI Миллий мукофоти

Ўзбекистон Журналистлари ижодий уюшмаси Журналистларни қайта тайёрлаш маркази билан ҳамкорликда миллий ва халқаро журналистиканинг энг юксак ютуқларини кенг оммалаштириш, ОАВ ходимлари фуқаролик позицияларини намоён этишлари учун шaroит яратиш ҳамда журналистларда танқидий фикрлашни ва ижодий фаолиятга янгича ёндашувларни шакллантириш мақсадида "Олтин қалам" XI Миллий мукофоти учун халқаро танловни ўтказди.

3-май — Жаҳон матбуоти эркинлиги кунига бағишланган танловга 2015 йилнинг 31 мартидан 2016 йилнинг 31 мартигача — бир йил давомида газета ва журналларда чоп этилган, радио орқали эфирга узатилган ҳамда телевидениеда кўрсатилган ва интернет нашрларида берилган материаллар 2016 йилнинг 10 апрелигача қабул қилинади.

ТАНЛОВ ҒОЛИБЛАРИ УЧУН КҮЙИДАГИ МУКОФОТЛАР ТАЪСИС ЭТИЛГАН:

Журналистика соҳасида бош мишлий мукофот.

Ғолиб махсус диплом, "Олтин қалам" кўкрак нишони, статуткаси ва Ўзбекистон Республикасида белгиланган энг кам иш ҳақининг 200 баробари миқдорида пул мукофоти билан тақдирланади.

АСОСИЙ МУКОФОТЛАР:

Энг яхши журналистик материал учун миллий мукофот (телевидение — 1-, 2-, 3-ўринлар);

Энг яхши журналистик материал учун миллий мукофот (радио — 1-, 2-, 3-ўринлар);

Энг яхши журналистик материал учун миллий мукофот (босма ОАВ — 1-, 2-, 3-ўринлар);

Энг яхши журналистик материал учун миллий мукофот (интернет-журналистика — 1-, 2-, 3-ўринлар).

Биринчи ўринни олган ғолиблар диплом, "Олтин қалам" кўкрак нишони, статуткаси ва энг кам иш ҳақининг 160 баробари миқдорида пул мукофоти билан тақдирланади.

Иккинчи ўринни олган ғолиблар диплом, "Олтин қалам" кўкрак нишони, статуткаси ва энг кам иш ҳақининг 140 баробари миқдорида пул мукофоти билан тақдирланади.

Учинчи ўринни олган ғолиблар дип-

лом, "Олтин қалам" кўкрак нишони, статуткаси ва энг кам иш ҳақининг 120 баробари миқдорида пул мукофоти билан тақдирланади.

РАҒБАТЛАНТИРУВЧИ МУКОФОТЛАР УЧУН НОМИНАЦИЯЛАР:

Энг яхши фоторепортаж;

Энг яхши матбуот хизмати.

Мазкур номинациялар ғолиблари диплом, "Олтин қалам" статуткаси ва энг кам иш ҳақининг 50 баробари миқдорида пул мукофоти билан тақдирланади.

"Олтин қалам" танлови ғолибларини мукофотлаш, шунингдек, уни ўтказиш билан боғлиқ сарф-харажатлар Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси ҳузуридаги Нодавлат нотижорат ташкилотларини ва фуқаролик жамиятининг бошқа институтларини қўллаб-қувватлаш жамоат фонднинг молиявий кўмағида амалга оширилади.

Шунингдек, танловда республикамиздаги бир қатор жамоат ташкилотлари ҳамда халқаро ташкилотларнинг Ўзбекистондаги ваколатхоналари қўйидаги рағбатлантирувчи номинацияларда ўз мукофотларини таъсис этганлар:

1.Ўзбекистон Хотин-қизлар кўмитаси — "Оммавий ахборот воситалари-

да хотин-қизлар фаолияти ёритилган энг яхши материаллар учун".

2.Ўзбекистон Касаба уюшмалари Федерацияси кенгаши — 2 та номинация:

а) "Соғлом она ва бола йили" мавзусидаги энг яхши материал учун".

б) "Ижтимоий шериклик мавзусидаги энг яхши материал учун".

3.Ўзбекистон Мустақил босма ОАВ ва ахборот агентликлари кўллаб-қувватлаш ва ривожлантириш Жамоат фонди — 2 та номинация:

а) "Кексаларни эъзозлаш йили" Давлат дастури ижросини кенг ва самарали ёритгани учун".

б) "Энг яхши тахлилий-танқидий материал учун".

4.ЮНЕСКОнинг Ўзбекистондаги ваколатхонаси — "Орол денгизи ҳудудининг барқарор ривожланишида хотин-қизларнинг роли".

5.БМТнинг Ахборот офиси — "Энг яхши ёшлар интернет наشري".

6."Худудий мулоқот" (Словения) — "Конун устуворлиги ёритилган энг яхши материаллар учун".

Материаллар "Олтин қалам" танловига деб кўрсатилган ҳолда қўйидаги манзилга юборилиши лозим:

100129, Тошкент шаҳри, Навоий кўчаси, 30-уй

Ўзбекистон Журналистлари ижодий уюшмаси, 3-қават.

Телефонлар: 244-64-61; 244-37-87

www.Journalist.uz

ҲАРБИЙЛАР ҲУЗУРИДА

Наврўз айёми кунлари Сурхондарё вилоятининг Сарисий туманида Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси аъзолари, халқ шоирлари, маҳаллий ижодкор ва санъаткорлар иштирокида байрам учрашувлари, шеърхонлик кечалари билан адабий-бадий тадбирлар ўтказилди.

Шундай тадбирлардан бири тумандаги чегарачилар қисмида ташкил этилди. Учрашуви 45-умумий ўрта таълим мактаби директори И.Сафаров табрик сўзи билан бошлаб берди.

Баҳор фаслига ҳамоҳанг равишда юртимизда амалга оширилаётган бунёдкорликлар, кундан-кунга фаровонлашиб бораётган ҳаётимизнинг қадрига етиш лозимлигини таъкидлаган тажрибали мураббий тилакларига шоир Нажмиддин Мирзо, "Сарисий" газетаси бош муҳаррири А.Раҳмонов ҳам қўшилишди. Ижодкорлар ватанимиз ҳимоячиларини байрам билан табриклаб, шеърлар ўқиди. Тўйга тўёна деганларидек, тадбир давомида райхон исми, жамбил ҳидли янги байлар янгради.

Республикамизнинг турли вилоятларидан келиб, Ватан олдидаги шарафли бурчини ўтаётган ҳарбийларнинг қалби баҳорий орзуларга, наврўзона қувончларига лиммо-лим тўлди. Нафис тугёнлар уларнинг тилларинан шеър бўлиб қанот чикарди. Наврўз мушоирасига зобиту аскарлар ҳам қўшилиб, она Ватанимиз, буюк бобокалонларимизга бағишланган шеърларидан ўқиб, ўз ижод намуналарини ҳам тақдим этишди. Учрашув охирида ижодкорлар Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси номидан ҳарбий қисм кутубхонасига бадий адабиётлар — шеърлар ва насрий китобларни тўхфа қилишди.

Баҳор айёми кунлари бундай ижодий учрашувлар тумандаги мактабу коллежлар, маданият уйлари ва кутубхоналарда ҳам ташкил этилиб, Наврўз сайлларига улашиб кетди. Ижодкорлар жойлардаги дала меҳнаткашлари, ёш авлод вакиллари билан қизгин суҳбат ўтказишди.

Ойдин ЖҲРАБЕКОВА

ОЛДИНИ ОЛГАН МАЪҚУЛ

Турмушимизни зангори оловсиз тасаввур қилиш қийин. Бугун беминнат табиий газ аҳоли рўзгорини обод қилмоқда. Газ тармоқлари етиб бормаган жойларда эса ҳамюртларимиз суюлтирилган газдан фойдаланишади. Аммо баъзилар газдан фойдаланиш қоидаларига тўқис риоя қилмагани тўғрисида нохуш ҳолатлар келиб чиқмоқда. Хусусан, суюлтирилган газ идиши газ плитасидан камда бир метр нарироқда туриши лозим.

Қолаверса, уларни газ печи эшиклари қаршисига ҳам

қўйиш мумкин эмас.

Яна бир эътибор қиладиган жиҳат шунки, ёқилган газ қурилмасини умуман қаровсиз қолдирмаслик керак. Уларга ёш болалар, тажрибаси йўқ кишилар яқин бормаслиги мақсадга мувофиқ. Агар атрофда газ ҳиди сезилса очик оловдан фойдаланиш катта хавф тугдир. Бундай ҳолатларда газ чиқаётган жойга совун кўлигидан фойдаланган маъқул.

У.КЕЛДИЁРОВ,
ёнгинга қарши кураш
хизмати ходими

МУАССИС:
ЎЗБЕКИСТОН ЁЗУВЧИЛАР
УЮШМАСИ

ХОМИЙ:
"МАТБУОТ ТАРКАТУВЧИ"
АКЦИЯДОРЛИК КОМПАНИЯСИ

O'zbekiston
adabiyoti va san'ati

Манзилимиз: Тошкент — 100083, Матбуотчилар кўчаси, 32
Қабулхона — 233-52-91
Котибият — 233-49-93
Электрон манзилимиз:
info@uzas.uz, uzas@mcs.uz

Танқид ва адабиётшунослик бўлими: 233-58-86
Ижтимоий ҳаёт бўлими: 233-57-42
Санъат бўлими: 233-56-40
Назм ва наср бўлими: 233-58-60

Китобингизни ўқидим

дадил, одамохун, танти одамлари бир-бир ўтаверди. Муаллиф уларни алоҳида меҳр билан тасвирлайди. Зеро, унинг ўзи ҳам шу қишлоқ одамларидан бири, улар орасида яшайди, улар билан мулоқотда, тўю маъракада доимо бирга бўлади. Ҳажвий ҳикояларда ўзига хос мугом-бирона қувлик ҳам сезилиб туради, яъни муаллиф ҳамқишлоқлари феъл-атворидаги айрим "қусур"ларни синчковлик билан кузатиб, беозор, иззат-нафисга тегмайдиған усулда енгил ҳазил, киноя

билан қоғозга туширган. Муаллифга ўша депаранинг ўзига хос шеваши ҳам қўй келган.

Тўғри, тўпламдаги ҳикояларнинг ҳаммаси ҳам "ичак узди" даражасида эмас. Эҳтимол, шу боисдан-дир китобга "Қишлоқ хангомалари" деган тагсарлава қўйилган. Баъзи ўринларда эса, муаллифнинг "ҳажвий мулоҳаза"лари метёридан ортиқдек туюлади.

Дарвоқе, "Бу гаплар кимнинг қайси китоби ҳақида?", дерсиз. "Берди"сини айтганча шошилманг. Гап андижонлик истеъдодли ҳажвичи-ёзувчи Турдали Тўйчиевнинг "Наврўз" наشريётида яқинда чоп этилган "Икки куввли келин" номли ҳажвий тўплами хусусида. Китобга таниқли ёзувчи Қамчибек Кенжа сўзбоси ёзган, Шодмон Отабек махсус муҳаррирлик қилган. Ҳайё-ҳув тақриз муаллифи эса ёзувчи:

Мухтор ХУДОЙҚУЛОВ

ТАНЛОВ ЭЪЛОН ҚИЛИНАДИ

"SHARQ" нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси Бош тахририяти Ўзбекистон Республикаси давлат мустақиллигининг 25 йиллигига муносабат билан замонамиз қахрамонлари, бугунги кун фидойилари, ободлик ва бунёдкорлик яратувчилари, жонкуяр, ватанпарвар юртдошларимиз, дунё билан бўйлашаётган юксак маънавиятли ёшларимиз ҳақидаги янги асарлар учун танлов эълон қилади.

Танловга тавсия этилган янги асарлар шу йилнинг 1 июнига қадар Бош тахрири-

ятга (14 шрифтда, 1,5 интервалда ёзилган қроғз ва электрон шаклда) топширилиши лозим. Танлов натижаси нуфузли ижодкорлардан иборат аъзолари томонидан ўрганилиб, 1 август кун эълон қилинади.

Ғолиб деб топилган асар Мустақиллигимизнинг 25 йиллиги байрами арафасида чоп этилади.

Манзил: Тошкент шаҳри, Буюк Турон кўчаси, 41-уй.
Тел.: (0371) 233-50-35, 233-69-86.
Эл. манзил: boshtahiriyyat@umail.uz

Гул кўп, чаман кўп

ЖАҲОН АДИБЛАРИ ҲАЁТИДАН

Таниқли адиб, Нобел мукофоти соҳиби (1958) Эрнест Хемингуэйнинг публицист сифатида, газетанинг махсус муҳбири, ҳозиржавоб журналист мақомидаги қизгин фаолияти ҳам унинг ҳаёти ва таржimai ҳолида алоҳида ўрин тутди. Воқеа ва ҳодисаларга бой, баъзан эса хавф-хатарларга тўлуғ бу фаолият буюк адибнинг ёзувчилик мавқеи ва даражасини юксакка кўтарган, ҳозиргача ушлаб турган муҳим омиллардан биридир, дейилса муболаға бўлмас. Ёзувчининг ҳаёт ҳақиқати билан қандай муносабатда бўлиши, кишилиқ жамияти, дунё ҳодисотию ундаги эврилишларга қай тарзда жавоб бериш лозимлиги, этиқодио тутган позицияси қанча бўлишини Эрнест Хемингуэй ўз мардона ҳаёти билан амалда кўрсатиб берган жаҳоннинг матонатли адибларидандир.

Иккинчи жаҳон уруши жангҳоҳларида фашизм даҳшатларини ўз кўзи билан кўриб, ҳатто бир неча бор ўлимдан қолган ёзувчи ҳамиша, ҳар доим ўз қаламию ўз сўзи билан ҳаётию ижодий фаолияти давомида умрининг охиригача урушга қарши чиққан. "Мен фашизмга қарши курашиш мумкин бўлган ҳар қандай ҳолат ва шароитда, қаерда ва қай тарзда бўлмасин унга қарши ҳамиша жанг қилдим", деб ёзади адибнинг ўзи.

Инсоният бошига кўп балою офатларни солган, бутун бошли эллар, халқларнинг ёстигини қуритган қаттол урушда кўплаб америкалик жангчилар ҳам бемаҳал қурбон бўлдилар. Атоқли ўзбек шоири, устоз Асқад Мухтор "Европада қолган қаҳрлар" деб ёзганидай, ўша машъум уруш кечган сарҳадлару ҳудудларда не-не гулдай йигитлар кўрағида кўроғшин билан жувонмарг бўлиб кетдилар. Хемингуэйнинг ёдномаси гарчи "америкалик жангчиларга" деб аталган бўлса-да, аслида дунё халқларининг ўша қирғин-барот урушда ҳалок бўлган барча ўғлонлари хотирасига бағишлангандир. Токи жаҳонда уруш оловини ёқувчи ёвуз кучлар бор экан, токи бу сертахлика жаҳонда тинчлик, барқарорликка таҳдид мавжуд экан — улуг адибнинг урушга қарши дардли, изтиробли даъватлари ҳам огоҳлик бонги бўлиб узлуксиз янграйверади.

1939 йилда — адибнинг испан халқининг немис-фашист босқинчиларига қарши олиб борган жангларда махсус муҳбир сифатида қатнашиб юрган кезларида ёзилган, Испанияда қурбон бўлган америкаликлар хотирасига бағишланган қўйидаги мўъжаз ёдномаси ўша йили "Нью мессиз" газетасининг 14-феврал сониди эълон қилинган.

Эрнест ХЕМИНГУЭЙ

ТУПРОҚҚА АЙЛАНГАН ЖАНГЧИЛАР

Марҳумлар бугун кечаси Испанияда совуқ тупроқ бағрида ётибди. Зайтунзорлар бўйлаб совуқ изгирин кезинади, қор учқунлари дара